

CONSTANTINE THE GREAT AND THE EDICT OF MILAN

313

THE BIRTH OF CHRISTIANITY
IN THE ROMAN PROVINCES
ON THE SOIL OF SERBIA

NATIONAL MUSEUM

ПОД ОВИМ ЗНАКОМ
ЋЕШ ПОБЕДИТИ
МИЛАНСКИ ЕДИКТ
313–2013, СРБИЈА

IN HOC SIGNO
VINCES

EDICT OF MILAN
313 – 2013, SERBIA

www.edictofmilan2013.com

CONSTANTINE
THE GREAT AND THE EDICT
OF MILAN
313.

THE BIRTH OF CHRISTIANITY IN THE ROMAN PROVINCES ON THE SOIL OF SERBIA

ARCHAEOLOGICAL MONOGRAPHS 22

PUBLISHER

THE NATIONAL MUSEUM
IN BELGRADE
www.narodnimuzej.rs

EDITOR-IN-CHIEF

Bojana Borić-Brešković

EDITORS

Ivana Popović
Bojana Borić-Brešković

AUTHORS OF CATALOGUE UNITS

Bojana Borić-Brešković [B. B. B.]
Tatjana Cvjetičanin [T. C.]
Veselinka Ninković [V. N.]
Ivana Popović [I. P.]
Jelena (Rankov) Kondić [J. R. K.]
Deana Ratković [D. R.]

REVIEWS

Miroslava Mirković
Bojan Đurić

TRANSLATION

OF INTRODUCTORY TEXTS

Ivan Delac
Stanislav Grgić
Goran Kapetanović
Tamara Rodwell Jovanović

TRANSLATION

AND ENGLISH LANGUAGE EDITOR

Tamara Rodwell Jovanović

TRANSLATION

OF CATALOGUE UNITS

Mirjana Vukmanović
Tatjana Cvjetičanin
Aleksandar V. Popović
Bojana Borić Brešković

EDITORS OF BIBLIOGRAPHY

Svetlana Milenković
Ivana Popović

DESIGN

Danijela Paracki & D_SIGN, Belgrade

PHOTOS AND PLANS

National Museum in Belgrade
Institute of Archaeology in Belgrade
National Museum Niš
National Museum Požarevac
National Museum Zaječar
Institute for the Protection
of Cultural Monuments – Belgrade
Institute for Protection
of Cultural Monuments Niš
Museum of Vojvodina
Museum of Srem
Historical Museum of Serbia

**COMPUTER PROCESSING
OF PHOTOS AND PLANS**

Nebojša Borić

PRINT

PUBLIKUM, Belgrade

CIRCULATION

1500

ISBN 978-86-7269-146-7

CONSTANTINE

THE GREAT AND THE EDICT
OF MILAN

313.

THE BIRTH OF CHRISTIANITY IN THE ROMAN PROVINCES ON THE SOIL OF SERBIA

EDITORS

Ivana POPOVIĆ

Bojana BORIC-BREŠKOVIĆ

NATIONAL MUSEUM IN BELGRADE

Belgrade 2013

CONTENTS

- 15 **TETRARCHY AND THE AGE OF CONSTANTINE
– NEW ORGANIZATION OF POWER**
- 16 Snežana FERJANČIĆ
History of Roman provinces in the territory of modern day Serbia
during the Principate
- 26 Snežana FERJANČIĆ
History of Roman provinces in the territory of modern day Serbia
in the time of the Tetrarchy and the Second Flavians (AD 284–363)
- 36 Jelena (RANKOV) KONDIĆ
Moesian Late Roman limes on the Danube
Region of the Iron Gates / Đerdap
- 60 Stefan POP-LAZIĆ
Review of the Late Roman army in Serbia
- 75 **PAGANS AND CHRISTIANS: TOWNS, PALACES
AND NECROPOLES IN THE LATE ROMAN PERIOD**
- 76 Miloje VASIĆ
Cities and imperial villae in Roman provinces
in the territory of present day Serbia
- 102 Ivana POPOVIĆ
Sirmium – imperial residence, pannonian metropolis
and christian “Head of Illyricum”
- 118 Gordana MILOŠEVIĆ
The architecture of the residential complex in Mediana
- 126 Gordana JEREMIĆ
Burials in *Naissus* in Late Antiquity – case study of the necropolis
in Jagodin Mala

137	RELIGION: TRANSFORMATION OF CONCEPT AND MODIFICATION OF THE ICONOGRAPHY
138	Ivana POPOVIĆ “In hoc signo vinces”
161	PERIOD OF THE LATE ROMAN EMPIRE: PUBLIC AND PRIVATE, LUXURY AND DAILY LIFE
162	Ivana POPOVIĆ <i>Sirmium</i> and <i>Naissus</i> as centres for the manufacture, thesaurisation and distribution of objects made of precious metals
174	Ivana POPOVIĆ Stone art in the service of imperial propaganda and christian messages
184	Gordana MILOŠEVIĆ Architectural plastics in <i>Mediana</i> and <i>Naissus</i>
188	Ivana POPOVIĆ Jewellery as an insigne of authority, imperial donation and as personal adornment
196	Deana RATKOVIĆ Craft products as indicators of transition: from the everyday to the luxurious
206	Tatjana CVJETIĆANIN Personal piety. Objects of the christian cult in everyday life
218	Bojana BORIĆ-BREŠKOVIĆ, Mirjana VOJVODA The iconography of Constantine the Great’s coinage
235	HERITAGE OF FIRST CHRISTIAN EMPEROR
236	Gordana MILOŠEVIĆ On the Limes – places for martyrs and churches
243	BIBLIOGRAPHY
281	CATALOGUE

BURIALS IN *NAISSUS* IN LATE ANTIQUITY – CASE STUDY OF THE NECROPOLIS IN JAGODIN MALA

Gordana JEREMIĆ

ANCIENT *NAISSUS*, to which the modern city owes its name, developed in the eastern part of the fertile valley of the Nišava River. This Roman fortified city was built on a plateau of loess on the right riverbank, where the site of Gradsko Polje is located today,¹ while the civilian settlement grew around the military camp, on the western, northern and northeastern sides, on the surrounding hillocks, as well as on the left riverbank. Since the end of the 3rd century, and particularly throughout the entire 4th century, the city flourished thanks to the fact that it was the birthplace of the Roman emperors Constantine I (306–337) and Constantius III (421),² and that Licinius, Constantine I, Constantine II, Constans, Constantius II, Julian the Apostate, Valens, Valentinian and Theodosius I resided in it for shorter or lengthier periods of time.³ It is certified that an *officina* for producing items of precious metals existed in *Naissus*,⁴ and the script of the *Notitia dignitatum* mentions it as one of the places where weapons were manufactured for the Roman army.⁵ In Late Antiquity, the city also became an

¹ Петровић 1976: 25.

² Јовановић 2006: 249–277, 389–391.

³ Петровић 1976: 35–41; Vasić 2008 b: 9–23.

⁴ Поповић 1997: 134–138.

⁵ Not. dig. or. X, 37.

Fig. 56. Jagodin Mala, necropolis – situational plan

important Christian centre. From the sources we know the names of six bishops from AD 343–414 and 516–553, and they also record that, Athanasius of Alexandria visited the city during Easter in AD 344, which suggests the existence of a significant Christian community.⁶

Archaeological exploration across the city area uncovered only a smaller part of *Naissus*, and the majority of the buildings belong to Late Antiquity.⁷ The necropoles of ancient *Naissus* were formed mostly along the main roads,⁸ which connected the city with the other parts of the Empire. Burials have been attested both in city necropoles and in necropoles near larger or smaller country estates – *villae rusticae*. The necropoles on the road to *Ratiaria*, in the area known today as Jagodin Mala, and on the road to *Viminacium*, in today's Gradsko Polje, also belong to Late Antiquity. What was found on the left bank of the Nišava were mostly individual graves and tombs from Late Antiquity near the Dom Sindikata (Trade Union Hall), during the construction of the Ambassador Hotel, in Stanka Paunovića Street (currently Generala Milojka Lešjanina Street), and in Igmanska Street on the slope of Apelovac.⁹ A small necropolis

from the 4th century, probably belonging to the inhabitants of *Mediana*, was identified at the current position of the Čele Kula railway station.¹⁰

The largest city necropolis in the period of Late Antiquity was formed on the loess plateau on the right bank of the Nišava, east of the fortress, along the road to *Ratiaria* (fig. 56). Since it is located in today's city quarter of Jagodin Mala, it became known by that

⁶ Petrović 1979: 42–43 and note 31.

⁷ Parts of city walls, the Forum with the decumanus, civilian basilica, cf. Petrović 1993: 63–69; the building with an octagon and mosaic floors, cf. Јеремић 2007: 87–97; *thermae extra muros*, cf. Влаисављевић 2011: 19; *tabernae* on the western side of the fortification, cf. Zotović 1975: 73–77; the remains of a luxurious villa from Late Antiquity to the north, at the Konjičko Groblje site on the Vinik Hill (the Ribnik stretch), cf. Гушић 1977: 91–96.

⁸ Roads running to *Viminacium* to the north, to *Ratiaria* in the north-east, *Serdica* and Constantinople in the east, and *Thessalonike* in the south and *Lissus* in the south-west. Cf. Petrović 1979: 18.

⁹ Ајдић 1974: 33–45.

¹⁰ Јасановић 1981: 97–98.

name in the literature. In Late Antiquity, this area had been used intensively for burials, from the end of the 4th century to the 6th or beginning of the 7th century.¹¹ Systematic investigation of the necropolis in Jagodin Mala has been conducted intermittently, for no less than eight decades. Its existence was discovered at the end of the 19th century, when a barrel-vaulted tomb with fresco paintings was identified (fig. 57) in the field east of the city.¹² Before the First World War, the necropolis was explored to a lesser extent by J. Nenadović, an amateur archaeologist, who found tombs with rich grave goods, but these artefacts disappeared without a trace.¹³

The first archaeological exploration of the necropolis was launched in 1932–1933 by A. Oršić Slavetić, then a clerk in the regional administration.¹⁴ During his excavations, he found four churches, a martyrium, seventeen barrel-vaulted tombs and a number of graves with the deceased interred, with or without coffins, directly in the ground. Oršić Slavetić dated most of the tombs and graves according to finds of coins spanning the time from Probus to Justin II.¹⁵ The Museum of Niš continued the excavations of the necropolis from 1934 to 1940, at the same time each year – from May to September.¹⁶ The research was not published but the records mention the discovery of a large number of buildings (probably churches) and numerous graves and tombs containing rich grave goods, i.e. jewellery, glass and ceramic vessels, and epigraphic monuments, which were transferred to the Museum of Niš.¹⁷ The results of these investigations were never published. About 40 artefacts made of bronze, iron, bone, glass and ceramic, discovered during the excavations, are now stored in the Museum's Byzantine Collection.

Đ. Mano-Zisi and D. Jovanović, associates of the Belgrade Archaeological Institute, renewed the research in Jagodin Mala in 1952.¹⁸ Their work focused on an investigation of the basilica with the martyrium, which was not uncovered in any greater measure until a decade later. More intense archaeological research over a wider area of the necropolis began in 1956, under the leadership of M. Grbić and, later, Lj. Zotović. The research was carried out in eight campaigns,¹⁹ mainly in the southwestern and northeastern parts of the necropolis (fig. 56). The total number of burial units explored at the time exceeded two hundred

and fifty, around 40 of which were tombs or brick graves.

The necropolis had been used for about three full centuries,²⁰ and it expanded, eastwards and northwards. The assumed length of the necropolis in an east-west direction was about 2 kilometres, while the width in a north-south direction was about 600 metres. Its boundaries were established on the eastern side to have been at about 100 metres from the Benetton factory (formerly Partizanka, then Niteks) in Knjaževačka Street (formerly Ratka Pavlovića Street); on the western side, it faced Gradsko Polje and the Technical Faculty buildings; and the expansion to the south was demarcated by the Nišava river, which since Late Antiquity has slightly altered its course, shifting to the south; the northern boundary was confirmed at about 200 metres from the Church of St. Panteleimon. According to these results, the central part of the necropolis was located between Čegarska Street and the Benetton factory (formerly Niteks), where densely lined and regular rows of graves were discovered.

During public and construction works, numerous burial units were found, but only a few of them were documented and/or archaeologically researched. The best-known example is the barrel-vaulted tomb with a painted interior, the vault of which contains

¹¹ Зотовић, Петровић 1968: 2; Роровић 1975: 494; Црноглавац 2005: Cat. 156, 157.

¹² Валтровић 1888: 118.

¹³ Оршић Славетић 1934: 304. The fate of the discovered artefacts is unknown.

¹⁴ Оршић Славетић 1934: 303–310.

¹⁵ Оршић Славетић 1934: 305.

¹⁶ Летопис Народног музеја у Нишу, I, compiled by A. Nenadović, 12.

¹⁷ *Ibid.*

¹⁸ Мано-Зиси, Ђ. и Јовановић, Д. 1952: 365–367.

¹⁹ Reports on the excavations came out in several publications: Zotović i Petrović 1960: 130–133; Zotović 1961: 171–175; Zotović 1962: 230–233; Zotović, Petrović i Petrović 1967: 115–116; Зотовић и Петровић-Спремо 1968; Zotović 1975: 73–77; Šljivar 1975: 111–113.

²⁰ Зотовић и Спремо-Петровић 1968: 2.

Fig. 57. Jagodin Mala, necropolis – masonry grave in the Vojvode Mišića Boulevard

Fig. 58. Jagodin Mala, necropolis – barrel-vaulted tomb in the Vojvode Mišića Boulevard, research campaign 2010

Fig. 59. Jagodin Mala, necropolis – location “Benetton”, barrel-vaulted tombs, research campaign 2012

an illustration of Christ’s monogram in a wreath (fig. 77).²¹ Thanks to the construction works in Vojvode Mišića Boulevard (in the section near Pan-telejska Street), more extensive protective-systematic exploration of the southeastern part of this necropolis took place in 2009–2010.²² The researched units included two barrel-vaulted tombs, numerous masonry graves, graves with bricks or *tegulae*, and many graves of deceased persons, interred with or without coffins, directly in the ground (fig. 57–58). The most recent archaeological activities, in 2012, in the same part of the necropolis, on the site of the newly designed hall in the Benetton complex, resulted in the research or identification of 75 burial units, including 16 tombs and 21 masonry graves (fig. 59).

As for the architectural remains, the most significant finds in the necropolis are the foundation remains of five church buildings, already discovered during A. Oršić Slavetić’s first excavations.²³ Most of the edifices have been partly explored, except for the single-nave church in Čegarska Street, whose dimen-

sions were 24.3 x 10.4 metres.²⁴ The entrance to the building was on the western side, and was decorated with two marble columns, the base of one of them having been discovered *in situ*. The walls of the building were 0.65 metres thick, except that of the apse, which was one metre thick. The floor was paved with stone. Movable finds, which would provide for a more accurate determination of when the church was used, were not discovered in the investigations.²⁵

At relatively short distances, according to Oršić Slavetić’s sketch, three churches lay in an east-west direction between the English Hall²⁶ and the Benetton

²¹ Чершков и Алексић 2008: 102–104.

²² Чершков и Јеремић 2011: 53–54.

²³ Оршић Славетић 1934: fig. 1, Nos. 3 (western side of the *martyrium*), 8, 20, 42 and 45.

²⁴ Оршић Славетић 1934: fig. 2.

²⁵ Оршић Славетић 1934: 304.

factory. The church marked under Number 20 was located in today's Knjaževačka Street.²⁷ Although not thoroughly examined, it was probably a triple-nave edifice, on the southern side of which was a brick lined tomb with two burial places and with specially constructed semicircular head-rests for the deceased. Movable finds were not discovered. To the east of this church, in the area between Živorada Kostića-Moravca Street and Knjaževačka Street, the western side of a church was discovered. The length of the church was 22 metres, and it had a semi-circular apse along the western wall which was 0.8 m. thick. The building had plaster decoration, and coin finds of Constantine I dated it to the 4th century.²⁸ To the east of this church was the partly examined eastern section of a church with a semi-circular apse, roughly dated to the 4th century.²⁹

Among the most significant edifices in the necropolis in Jagodin Mala is a basilica with a crypt-martyrium on the western side of the necropolis, near today's Most mladosti (Bridge of Youth). This complex was partly uncovered in 1933, during the exploration of the western part of the *martyrium*, which was dated, according to coin finds, to the period of Constantine I.³⁰ In 1947, a protective construction was built over the *martyrium*,³¹ and then the basilica was systematically investigated from 1952 to 1967.³²

The basilica was a triple-nave building with a semicircular apse at the eastern end and a narthex at the western end.³³ The external dimensions of the building, which are not definitive, are 23.2 x 17 metres, while those of the interior measure 21.6 x 15.5 metres.³⁴ The outer and inner surfaces of the walls were divided by pilasters connected by arches, thus forming blind arcades. The central nave, which was wider than the others, was separated by brick columns. The floor was made of stone slabs and a carpet of mosaics (*opus tessellatum*), and many cubes of stone and marble mosaic were found in the rubble of the edifice. The walls of the interior were fresco painted.³⁵

Inside the basilica, underneath the floor level, were five stone-slab graves, each containing one deceased person, as well as a chamber with three arcosolia, in which three people were interred.³⁶ The discovered graves yielded interesting finds: one grave had a brick head-rest for the deceased, two graves contained remains of hair and a silk tunic with herms, while the

arcosolia contained three brick-walled burial places (two for children and one for an adult), in the shape of a sarcophagus with a double-slope brick lid. In one arcosolium, a lead sarcophagus with imperial busts was found (fig. 79),³⁷ containing the remains of a child dressed in a silk tunic. The adult skeleton in the brick lined grave was found with the remains of a tunic, footwear and fragments of a scroll that the deceased person had held in his or her hand.³⁸

The function of the basilica's narthex was assigned to a space between the basilica and the crypt, which was 3.40 metres wide; with a brick stairway that was 1.20 metres wide. Seven steps led to the entrance to the crypt, and from there three more steps descended to the burial chamber. The crypt's interior dimensions were 7.50 x 6 metres. The exterior and interior walls of the crypt were indented with alcoves and pilasters. The western wall contained a shallow alcove, and the southern and northern ones each had two arcosolia. A barrel vault was built above the base, and was most probably superimposed by the above-ground part of the edifice. The crypt was most likely erected over the remains of an older building of similar purpose, but later it was embedded in the architecture of the basil-

²⁶ Also known as the Secondary School Youth Home (Dom srednjoškolske omladine).

²⁷ Оршић Славетић 1934: fig. 3.

²⁸ Оршић Славетић 1934: 304.

²⁹ Оршић Славетић 1934: 304.

³⁰ Оршић Славетић 1934: 304, fig. 5.

³¹ Zotović 1962: 232.

³² Мано-Зиси и Јовановић 1952: 367.

³³ Спремо-Петровић 1971: 28–29, T.

³⁴ Милошевић 2004: 124.

³⁵ The reconstruction of the motives has never been done, since the fragments, once discovered, were placed in plaster backing in no particular order. The fragments are mostly 5–10 centimetres in size, and done on two different backgrounds, so we assume that they have originated from two different wall surfaces. The material is stored in the National Museum in Niš, under the inventory number 394/1–6/V.

³⁶ Мано-Зиси и Јовановић 1952: 367.

³⁷ Дрча 2004: Cat. No. 184, with earlier literature.

³⁸ Мано-Зиси и Јовановић 1952: 367.

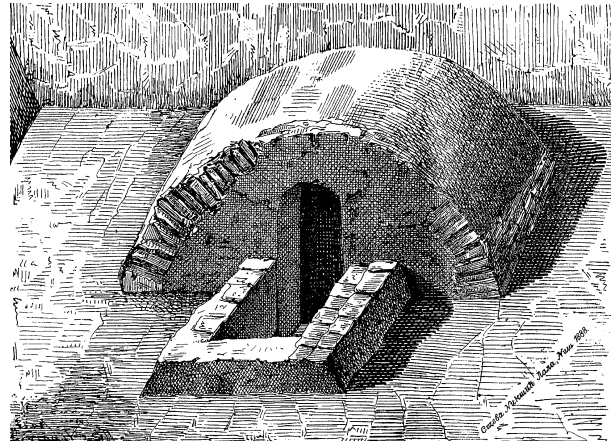

Fig. 60. Jagodin Mala, necropolis – tomb with frescoes near the Bridge of Youth, western wall, drawing (after Оршић Славетић 1934: fig. 6)

Fig. 61. Jagodin Mala, necropolis – tomb with frescoes near the Bridge of Youth, research campaign 1886 (after Валтровић 1888: 118)

ica. The graves inside and around the basilica, judging by the results of archaeological research, can be divided into three stages – the ones that predated, coincided with or post-dated the period of building and using the basilica and the crypt.³⁹ The basilica was roughly dated to the 5th century, based on its appearance and the graves discovered in and around it.⁴⁰

Tombs which were fresco painted occupy a special place among those discovered in Jagodin Mala. So far, five has been identified, two of which have been conserved and are accessible to the public. The first and most simply painted tomb was technically surveyed by M. Valtrović in 1886. Its position has never been exactly determined. It is a barrel-vaulted tomb with a brick entrance on the eastern side, and interior dimensions of 3 x 2.30 x 1.73 metres.⁴¹ Horizontal bands on a plaster base extended along the lateral sides of the tomb and along the vault arch, while the western wall contained a painted cross of the *crux gemata* type, 0.63 x 0.33 metres in size (fig. 61), modelled on examples made of metal with inlays of glass or semi-precious stones.

The location of the second tomb was near the basilica with the martyrrium, to its south-east, near the Bridge of Youth (fig. 60). It was explored in 1933 but, after the Second World War, it was destroyed during road construction. According to the finds of coins, A. Oršić Slavetić dated it to the time of Anas-

tasius I (491–518).⁴² The tomb most probably had a barrel vault, and a plaster and fresco painted interior. The fresco on the western wall was divided into two zones. The lower one contained vegetal patterns – trees and grapevines laden with fruit portrayed by means of swarms of dots, and the painting of an arched entrance and a red-and-white rhombus. This scene could be interpreted as a symbol of Paradise, depicted with trees and grapes – *arbores vitae*.⁴³ Painted in the upper zone were six vaults, symbolically illustrating the sky. Two of them contained drawings of crosses, while the remaining four bore symbolic images of the stars and planets.

The literature provides only scant data on the third fresco painted tomb in Jagodin Mala.⁴⁴ It was located in the grounds of the Niteks factory (cur-

³⁹ Zotović 1962: 233; Зотовић и Петровић 1968; Петровић 1976: 86.

⁴⁰ Зотовић и Петровић 1968.

⁴¹ Валтровић 1888: 119. Kanitz gave different dimensions and a different description of the tomb's interior. Cf. Каниц 1985: 167–168.

⁴² Оршић Славетић 1934: 304.

⁴³ Стойчева 1998: 7–9.

⁴⁴ Петровић 1976: 79.

Fig. 62. Jagodin Mala, necropolis – tomb with portrayals of St. Peter and St. Paul, eastern wall

Fig. 63. Jagodin Mala, necropolis – tomb with portrayals of St. Peter and St. Paul, western wall

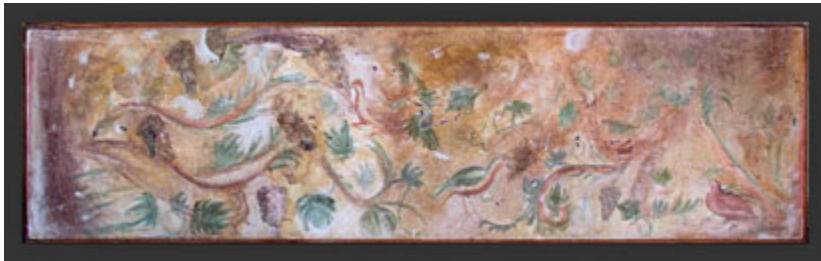

Fig. 64. Jagodin Mala, necropolis – tomb with portrayals of St. Peter and St. Paul, depiction of Paradise

rently Benetton), in the factory boiler room, which has been destroyed in the meantime. It was a barrel-vaulted tomb, decorated with vegetal motifs painted in red, green and brown.

One of the most significant discoveries in the necropolis in Jagodin Mala is a tomb with figural representations, in Kosovke Devojke Street No.6, in the courtyard of the Secondary School Youth Home (fig. 62–64). The tomb was accidentally discovered

in 1953.⁴⁵ In the same year, it was researched and conserved, and today is accessible to the public.⁴⁶ The tomb is 2.63 x 2.33 x 1.78 metres in size, built of brick and barrel-vaulted, with the eastward facing entrance

⁴⁵ Мирковић 1956 b: 53–54.

⁴⁶ Ненадовић и Панић-Суреп 1956: 142–146; Петровић 1959: 167–172.

covered by a great stone slab, and an alcove in the western wall.⁴⁷ There are three brick lined burial places inside, for three or more deceased persons.⁴⁸ All the interior walls, the vault, and the partition walls of the burial places were fresco painted.

On the eastern wall, above the entrance, is a Christogram with the apocalyptic letters *alpha* and *omega* in a wreath of palm branches with two palm sprays fanning out. Two male figures, dressed in togae with pallia, were depicted on either side of the entrance. The figure south of the door is bearded, with thick hair, and he holds an open book in his hand. The other man, with a pointed chin, is making a gesture of blessing with two fingers of his right hand, which is somewhat more prominent, while in his left hand he holds a folded scroll – the Scripture. Currently accepted is L. Mirković's view that the apostles St. Peter (south of the door) and St. Paul (north of the door) are depicted here.⁴⁹

The compositional pattern is repeated, to some extent, on the western wall: in the upper zone, near the top of the vault, there is a Christogram with the apocalyptic symbols, encircled by a palm wreath and a nimbus. Laterally from the alcove, are two bearded male figures in togae with pallia, the same as on the eastern wall. The hands of the figure south of the monogram are raised in prayer, while the man on the northern side is making a gesture of blessing with two fingers of his right hand. The figures are surrounded by lush vegetation. Based upon this representation, the scrolls, the act of blessing and other elements, it is assumed that the figures could be apostles, evangelists, biblical characters, martyrs, bishops, saints, or the portrayals of the deceased buried in it, which was not a rare occurrence in tombs in the Balkans.⁵⁰

On the northern and southern walls, the garden of Paradise is shown, surrounded by an enclosure with hermae (*transenna memoriae*), behind which are plants, palm leaves, vines with grapes, and birds perching or eating fruit. Scenes of Paradise were a frequent motive in the funerary art of the Balkan provinces,⁵¹ and the enclosure with hermae definitely represents the enclosure of Paradise, separating the two worlds.⁵²

The most recent fresco find in Jagodin Mala is a tomb with a Christogram (fig. 76). It is a barrel-vault-

ed tomb, discovered in Ratka Pavlovića Street No.55, during earthworks in 2006.⁵³ The tomb has been archaeologically researched and, today, it is accessible to the public. At the time of discovery, it was seriously damaged on its western side. Square based and with interior dimensions of 2.30 x 2.30 x 2.05 metres, its entrance is on the eastern side, with an alcove on the western side. The lateral walls and the vault of the tomb were fresco painted. Along the middle part of the tomb's walls was a dark red, 0.14 metre wide band, above which a grapevine was depicted on the northern, southern and eastern walls. The western wall, beneath this skirting, had two painted panels – the southern one, with an imitation of marble slabs with veins painted in shades of blue, and the northern one, depicting various pebbles against a red background. A golden-brown Christogram on a blue background, with the apocalyptic symbols of *alpha* and *omega* surrounded by a laurel wreath, is depicted on the tomb's vault, in a circular medallion of 1.15 metres in diameter.⁵⁴ The skeletal remains of three individuals were found in the tomb, and its inventory included two glass bottles, the remains of silk garments embroidered in gold, and a coin of Theodosius I minted in AD 393, which approximately dates one of the burials in question to the end of the 4th century.⁵⁵

Apart from the barrel-vaulted tombs with fresco decoration, the necropolis in Jagodin Mala also contained the remnants of luxurious family mausolea-hypogea, constructed differently from the aforementioned

⁴⁷ Ненадовић и Панић-Суреп 1956: 142.

⁴⁸ Mirković 1956 a: 85; Mirković 1956 b: 55; Mirković 1967: 219–221; Бошковић 1959: 144–147; Петровић 1993: 79; Гушић 1993: 177, No. 28.

⁴⁹ Mirković 1956 b: 58; Nikolajević 1980: 311, Anm. 42; Pillinger 2011: 30.

⁵⁰ Mirković 1956 b: 59; Nikolajević 1980: 310.

⁵¹ Миятевъ 1925: 55–67, fig. 20–23 (tomb No. 7); Димитров и Чичикова 1986: *passim*; Когац 1995: 172.

⁵² Mirković 1956 a: 93–95; Mirković 1956 b: 61–63; *idem* 1959: 215.

⁵³ Чершков и Алексић 2008: 102–104.

⁵⁴ Чершков и Алексић 2008: fig. 4.

⁵⁵ Чершков и Алексић 2008: 104.

Fig. 65. Jagodin Mala, necropolis – location “Beneton”, tomb with calotte G–70, research campaign 2012

Fig. 66. Jagodin Mala, necropolis – location “Beneton”, jewellery from the tomb G–34, research campaign 2012

tioned tombs. So far, research and random discoveries have made it possible to record six tombs, the lids of which were shaped like single or double domes. They are mostly grouped in the eastern part of the necropolis, near the English Hall and the Niteks factory. One tomb with a single dome and one with a double dome were found in the Hall courtyard.⁵⁶ The deceased in these tombs were buried in vaulted arcosolia, separated by partition walls from the central chamber. The entrance to the double-dome tomb was on the western side, with a brick stairway. The base of this tomb consisted of two square spaces, with a total of five arcosolia, coated with marble panelling. After the funerals, the alcoves were walled up. The domes are different in structure – the western one was made of concentric layers of bricks with pendentives in the corner sections, while the eastern calotte has four diagonal slice-shaped parts that converge at a single point, without resting on pendentives. A similar tomb was discovered in 1972 in Niška Banja, near today’s Radon Hotel.⁵⁷

The third single-dome tomb was found in 1975 near the aforesaid tombs.⁵⁸ The entrance was on the eastern side, and the square-based tomb was made of brick, its walls were covered with plaster, and there were three arcosolia for burials. A marble capital with volutes and leaves in relief was found in the

northern arcosolium. Research showed that there was a central grave beneath the former floor level. Based on the few finds, the tomb was dated to the 5th or 6th century.

The most recent archaeological investigations in 2012, in the Benetton area, focused on two single-calotte tombs, built in a row (fig. 65). Both were made of brick and stone, and each had one dome resting upon the vaults of three arcosolia. One of the tombs, the northern one,⁵⁹ had an additional barrel-vaulted access structure on the east side, which was also used for burials. Due to the earlier plundering of these tombs and the few finds, the tombs were very roughly dated to the 4th–6th centuries. Another tomb, right next to the northern one, was identified in the excavation profile and probably had a dome, but it could not be archaeologically examined.

The necropolis from Late Antiquity in Jagodin Mala has been known to researchers since the second half of the 19th century. During the systematic

⁵⁶ Zotović i Petrović 1960: 131; Зотовић и Петровић 1968.

⁵⁷ Nikolajević 1980: 312, Abb. 11.

⁵⁸ Šljivar 1975: 112.

⁵⁹ Tomb G–70/2012.

exploration of this area, which intermittently took place in the course of about 80 years, five church edifices, a martyrium, over 65 brick lined tombs, a large number of brick lined graves and around 300 graves of the deceased, interred in the ground, have been identified. Between the tombs and in the free spaces, the deceased were buried in simple grave holes or in

wooden coffins. The area has revealed different types of sepulchral structures, building methods, and materials that were used, as well as the funeral practices of the inhabitants of *Naissus* in Late Antiquity, during Early Christianity. The wealth of grave goods and inventory (fig. 66) suggests that the population lived in a time of social and economic prosperity.

BIBLIOGRAPHY

SOURCES

Amm. Marc: *Ammianus Marcellinus in Three Volumes*, with an English translation by J.C. Rolfe, Vol. I–III, London and Cambridge, Mass. 1963–1964.

App. Ill.: *Illyrica, Appian's Roman History*, with an English translation by H. White, Vol. I–IV, Cambridge, Mass. and London 1968–1972.

Aur. Vict. Caes.: *Sexti Aurellii Victoris Liber de Caesaribus, praecedunt Origo gentis Romanae et Liber de viris illustribus urbis Romae, subsequitur Epitome de Caesaribus*, recensuit F. Pichlmayr, Lipsiae 1911.

Chron. min. I: *Monumenta Germaniae historica. Auctorum antiquissimorum tomus IX. Chronicorum minorum saec. IV. V. VI. VII*, Vol I, ed. T. Mommsen, Berolini 1882.

Dio: *Dio's Roman History*, with an English translation by E. Cary, Vol. I–IX, Cambridge, Mass. and London 1968–1970.

Epit. de Caes.: cf. Aur. Vict. Caes.

Euseb. Hist. eccl.: *Eusebii Caesariensis opera: Historiae ecclesiasticae libri I–X*, Vol. IV, recognovit G. Dindorfius, Lipsiae 1890.

Euseb. Vita Const.: Eusebius, *De vita Constantini*, ed. I. A. Heikel, Griechischen christlichen Schriftsteller VII, Leipzig: J. C. Hinrichs, 1902.

Eutr.: Eutrope, *Abrégé d'histoire romaine*, texte établi et traduit par J. Hellegouarc'h, Paris: Belles Lettres, 1999.

Exc. Val.: Excerpta Valesiana, in: *Ammianus Marcellinus in Three Volumes*, with an English translation by J. C. Rolfe, London and Cambridge, Mass. 1964, 506–509.

Expositio totius mundi: *Sources chrétiennes* 124, ed. J. Rougé, Paris: Éditions du Cerf, 1966.

FHG: *Fragmenta historicorum Graecorum* V/1, ed. C. Müller, Parisiis 1883.

HA Aurel.: *The Scriptorum Historiae Augustae in 3 Vol.: Divus Aurelianus*, with an English translation by D. Magie, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, London: W. Heinemann, 1953–1954.

HA Carin.: *The Scriptorum Historiae Augustae in 3 Vol.: Carus, Carinus et Numerianus*, with an English translation by D. Magie, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, London: W. Heinemann, 1953–1954.

HA Gall.: *The Scriptorum Historiae Augustae in 3 Vol.: Gallieni duo*, with an English translation by D. Magie, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, London: W. Heinemann, 1953–1954.

HA Heliog.: *The Scriptorum Historiae Augustae in 3 Vol.: Antoninus Heliogabalus*, with an English translation by D. Magie, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, London: W. Heinemann, 1953–1954.

HA Marcus: *The Scriptorum Historiae Augustae in 3 Vol.: Marcus Antoninus Philosophus*, with an English

translation by D. Magie, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, London: W. Heinemann, 1953–1954.

HA Prob.: *The Scriptores Historiae Augustae in 3 Vol.: Probus*, with an English translation by D. Magie, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, London: W. Heinemann, 1953–1954.

Herodian: *Herodian in Two Volumes*, with an English translation by C. R. Whittaker, London and Cambridge, Mass. 1969–1970.

Hieron. Chron.: *Eusebi chronicorum canonum quae supersunt: Eusebi chronicorum libri duo*, ed. A. Schoene, Berolini 1866.

It. Ant.: *Itineraria Romana, volumen prius: Itineraria Antonini Augusti et Burdigalense*, ed. O. Cuntz, Lipsiae 1929.

Itinerarium Burdigalense: *Itineraria Romana: Anonymi itinerarium a Burdigala Hierusalem usque*, ed. K. Miller, Stuttgart 1916.

Lact. Mort. Pers.: Lactantius, *De mortibus persecutorum*, ed. and translated by J. L. Creed, Oxford 1984.

Nat. Hist.: *C. Plini Secundi Naturalis Historiae Libri XXXVII*, Vol. I–VI, eds. L. Ian et C. Mayhoff, Stutgardiae 1967–1970.

Not. dign. [occ.] [or.]: *Notitia dignitatum: pars Occidentis; pars Orientis; accedunt Notitia urbis Constantinopolitanae et Laterculi provinciarum*, ed. Otto Seeck, Berlin 1876.

Pan. Lat.: *XII Panegyrici Latini*, text by R. Minors, Oxford 1961.

Paul. de Nola, Carm.: Paulinus de Nola, *Carmen XVII: Ad Nicetam reduentem in Daciam*, éd. J. P. Migne, Patrologia Latina XLI, Paris 1844–1864.

Prisci fr.: *Prisci fragmenta*, ed. L. Dindorf, Lipsiae 1870.

Procop. De aedif.: *Procopii De aedificiis*, ed. J. Haury, Lipsiae 1913.

Ptol. Geogr.: *Claudii Ptolemaei Geographia, voluminis primi pars prima*, ed. C. Müllerus, Parisiis: A. Firmin-Didot, 1883.

Socrates Schol. Eccl. Hist.: Socrates Scholasticus, *Ecclesiastical History: Church History from A.D. 305–438*, eds. P. Schaff, H. Wace, Nicene and Post-Nicene Fathers, Series II, Vol. II, Peabody, Mass. 1999.

Steph. Byz.: Stephanus Byzantinus, *Ethnik: Stephanii Byzantii Ethnicorum quae supersunt*, ex recensione Augusti Meinekii, Graz: Akademische Druck und Verlagsanstalt, 1958.

Tabula Peutingeriana: *Itineraria Romana*, ed. K. Miller, Stuttgart 1916.

Tac. Ann.: *Tacitus in Five Volumes, III–V: The Annals*, with an English translation by J. Jackson, Vol. I–III, Cambridge, Mass. and London 1969–1970.

Tac. Hist.: *Tacitus in Five Volumes, II–III: The Histories*, with an English translation by C. H. Moore, Cambridge, Mass. and London 1968–1969.

Theod. Eccl. Hist.: Theodoret, *The Ecclesiastical History: Dialogues and Letters of Theodoret*, eds. P. Schaff, H. Wace, Nicene and Post-Nicene Fathers, Series II, Vol. III, Peabody, Mass. 1999.

Veg. Epit.: P. Flavius Vegetius Renatius, *Epitoma rei militaris = Sažetak vojne vještine*, prevod T. Shek-Brnardić, Zagreb: Golden marketing, 2002.

Zos.: Zosime, *Histoire nouvelle*, Tome I, texte établi et traduit par F. Paschoud, Paris 1971.

ABBREVIATIONS

AA SS: *Acta Sanctorum*

AE: *L'Année épigraphique*, Paris

CAH XII: *The Cambridge Ancient History*, Vol. XII: *The Crisis of Empire*, A.D. 193–337, Second Edition, eds. A. K. Bowman, P. Garnsey, A. Cameron, Cambridge 2008.

CIL: *Corpus Inscriptionum Latinarum*, Berlin: de Gruyter, 1862–2005.

Cod. Iust.: *Corpus Iuris Civilis*, 3 Vol. (I *Institutiones*, *Digesta*; II *Codex Iustinianus*; III *Novellae*), eds. P. Kruger, T. Mommsen, T. Schoell, G. Kroll, Berlin 1954.

Cod. Th.: *Theodosiani Libri XVI cum Constitutionibus Simonidianis 2: Leges*, eds. T. Mommsen, P. M. Meyer, P. Krueger, Berlin: Weidemann, 1962. (engleski prevod: C. Pharr, Princeton 1952)

DNP: *Der Neue Pauly: Enzyklopädie der Antike*, eds. H. Cancik und H. Schneider, Stuttgart: Metzler, 1996–2003.

Gnecchi I: F. Gnecchi, *I Medaglioni Romani*, Vol. I: *Oro ed argento*, Milano 1912.

Gnecchi II: F. Gnecchi, *I Medaglioni Romani*, Vol. II: *Bronzo*, Parte I, Milano 1912.

Gnecchi III: F. Gnecchi, *I Medaglioni Romani*, Vol. II: *Bronzo*, Parte II e III, Milano 1912.

ILJug: A. Šašel, J. Šašel, *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMXL et MCMLX repertae et editae sunt*, Situla 5, Ljubljana: Narodni muzej, 1963.

ILJug: A. Šašel, J. Šašel, *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMLX et MCMLXX repertae et editae sunt*, Situla 19, Ljubljana: Narodni muzej, 1978.

ILJug: A. Šašel, J. Šašel, *Inscriptiones Latinae quae in Iugoslavia inter annos MCMII et MCMXL repertae et editae sunt*, Situla 25, Ljubljana: Narodni muzej, 1986.

ILS: H. Dessau, *Inscriptiones Latinae selectae I–III*, Berlin 1892–1916.

IMS I: M. Mirković, S. Dušanić, *Inscriptions de la Mésie Supérieure: Singidunum et le Nord-Ouest de la Province*, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques, 1976.

IMS II: M. Mirković, *Inscriptions de la Mésie Supérieure: Viminacium et Margum*, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques, 1986.

IMS III/2: P. Petrović, *Inscriptions de la Mésie Supérieure: Timacum Minus et la Vallée du Timok*, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques, 1995.

IMS IV: P. Petrović, *Inscriptions de la Mésie Supérieure: Naissus – Remesiana – Horreum Margi*, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques, 1979.

IMS VI: B. Dragojević-Josifovska, *Inscriptions de la Mésie Supérieure: Scupi et la Région de Kumanovo*, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques, 1982.

LIMC: *Lexicon iconographicum mythologiae classicae*, Vol. I–VIII, Zürich and München: Artemis, 1981–1997.

PG: *Patrologia Graeca*, éd. J.P. Migne, Paris 1960.

RE: *Paulys Realencyclopädie der classischen Altertumswissenschaft*, XIII/1, eds. A. Pauly, G. Wissowa, Stuttgart: Metzler, 1926.

RIC III: H. Mattingly, E. A. Sydenham, *The Roman Imperial Coinage; Vol: III: Antoninus Pius to Commodus*, London: Spink and Son, 1968.

RIC V.1: P. H. Weeb, *The Roman Imperial Coinage, Vol. V, Part 1: Valerian to Florian*, eds. H. Mattingly, E. A. Sydenham, London: Spink and Son, 1968.

RIC VI: C. H. V. Sutherland, *The Roman Imperial Coinage, Vol. VI: From Diocletian's Reform (A.D. 294) to the Death of Maximinus (A.D. 313)*, eds. C. H. V. Sutherland, R. A. G. Carson, London: Spink and Son, 1967.

RIC VII: P. M. Bruun, *The Roman Imperial Coinage, Vol. VII: Constantine and Licinius A.D. 313–337*, eds. C. H. V. Sutherland, D. Litt, R. A. G. Carson, London: Spink and Son, 1966.

RIC VIII: J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage, Vol. VIII: The Family of Constantine I A.D. 337–364*, eds. C.H.V. Sutherland, R.A.G. Carson, London: Spink and Son, 1981.

RIC X: J. P. C. Kent, *The Roman Imperial Coinage, Vol. X: The Divided Empire and the Fall of the Western Parts A.D. 395–496*, eds. R. A. G. Carson, J. P. C. Kent, A. M. Burnett, London: Spink and Son, 1994.

LITERATURE

Aјдић, P. 1974

Античке некрополе у Нишу,
Нишки зборник 1: 33–45.

Alicu, D. 1994

Opatele romane Ulpia Traiana Sarmizegetusa, Bucureşti: Museion.

Alföldy, G. 1965

Bevölkerung und Gesellschaft der römischen Provinz Dalmatien, Budapest: Akadémiai Kiadó.

Alföldi, M. R. 1963

Die constantinische Goldprägung: Untersuchungen zu ihrer Bedeutung für Kaiserpolitik und Hofkunst, Mainz: Philipp von Zabern.

Alföldi, M. R., 1976

Die Niederemmeler “Kaiserfibel”: zum Datum des estern Krieges zwischen Konstantin und Licinius, *Bonner Jahrbücher* 176: 183–200.

Anastos M. V. 1967

The Edict of Milan (313): A Defence of Its Traditional Authorship and Designation, *Revue des études byzantines* 25: 13–41.

Arce J. 2000

Imperial Funerals in the Later Roman Empire: Change and Continuity, in: *Rituals of Power: From Late Antiquity to the Early Middle Ages*, eds. F. Theuws, J. L. Nelson, Leiden, Boston and Cologne: Brill, 115–130.

Baatz, D. 1978

Recent Finds of Ancient Artillery, *Britannia* 9: 1–17.

Baatz, D. 1983

Town Walls and Defensive Weapons, in: *Roman Urban Defenses in the West*, eds. J. Maloney and B. Hopley, London: Council for British Archaeology, 136–140.

Baatz, D. 2000

Vegetius Legion and Archaeological Facts, in: *Roman Fortresses and their Legions*, ed. R. J. Brewer, London: Society of Antiquaries, Cardiff: National Museums & Galleries of Wales, 149–158.

Бајаловић Хаџи-Пешић, М. 1991

Унутрашње утврђење Београдског града, I: каstrум Сингидунума (Summary: The Inside Fortification

of the Belgrade Fortress I), *Годишњак града Београда* 38: 35–53.

Baldassarre, I., Pontrandolfo, A., Rouveret, A. and Salvadori, M. 2002

Römische Malerei: vom Hellenismus bis zur Spätantike, Köln: Dumont.

Baratte, F. 1976

À propos de l’argenterie romaine des provinces danubiennes, *Сџаринар* (н. с.) 26 (1975): 33–41.

Baratte, F. 1978

Lingots d’or et d’argent en rapport avec l’atelier de Sirmium, in: *Sirmium* 8, eds. N. Duval, V. Popović, Rome: École française de Rome, Belgrade: Institut archéologique de Belgrade, 99–109.

Bardill, J. 2012

Constantine, Divine Emperor of the Christian Golden Age, New York: Cambridge University Press.

Баришић, Ф., Рајковић, М., Крекић, Б. и Томић, Л. 1955

Византијски извори за историју народа Југославије, Том 1, Београд: Научна књига.

- Barnes, T. D. 1981**
Constantine and Eusebius,
Cambridge, Mass., London:
Harvard University Press.
- Barnes, T. D. 2010**
*Constantine: Dynasty, Religion and
Power in the Later Roman Empire*,
Oxford: Wiley-Blackwell.
- Bastien, P. and Metzger, C. 1977**
Le trésor de Beaurains (dit d'Arras),
Wetteren: Éditions Numismatique
Romaine.
- Beard, M., North, J. and
Price, S. 2004**
Religions of Rome, Vol. 1–2,
Cambridge: Cambridge University
Press.
- Belamarić, J. 1998**
*Split od carske palače do grada:
vodič*, Split.
- Benea, D. 2002**
Römische Werkstätten in
Dakien (I): mit Bezugnahme
auf die Herstellung von
Schmuckstücken und militärische
Ausrüstungsgegenstände aus Bronze,
in: *Zwischen Rom und dem
Barbaricum, Festschrift für
T. Kolnik zum 70. Geburtstag*,
eds. K. Kuzmanova, K. Pieta,
J. Rajtar, Nitra: Archäologisches
Institut, 31–53.
- Бикић, В. 2010**
*Керамичко њосуђе кроз векове
Београда = Ceramic Pots Through
the Centuries in Belgrade*, Београд:
ЈП Београдска тврђава.
- Бикић, В. и Иванишевић, В. 1996**
Простор око јужне капије
Горњег града Београдске
тврђаве (Summary: South Gate
Area in the Upper Town of Belgrade
Fortress), *Стираринар* (н. с.) 47:
253–271.
- Bikić, V., Nikolić-Đorđević, S.
i Simić, Z. 2002**
Istraživanja na lokalitetu
Studentski trg br. 9 (Summary:
Excavations on the Locality 9
Student's square), *Singidunum* 3:
183–220.
- Bisconti, F. 2000**
Il gesto dell'orante tra
atteggiamento e personificazione,
in: *Aurea Roma: dalla città pagana
alla città cristiana*, eds. S. Ensoli,
E. La Rocca, Roma: "L'Erma"
di Bretschneider, 368–372.
- Bishop, M. C. 1985**
The Military Fabrica and the
Production of Arms in the Early
Principate, in: *The Production
and Distribution of Roman Military
Equipment: Proceedings of the
Second Roman Military Equipment
Research Seminar*, ed. M. C. Bishop,
British Archaeological Reports 275,
Oxford: BAR, 1–42.
- Bjelajac, Lj. 1990 a**
La céramique et les lampes, la
quartier sud-ouest de la ville haute,
in: *Caričin Grad 2*, eds. B. Bavant,
V. Kondić, J. M. Spieser, Collection
de l'École française de Rome 75,
Rome: École française de Rome,
Belgrade: Institut archéologique
de Belgrade, 161–190.
- Bjelajac, Lj. 1990 b**
Terra sigilata u Gornjoj Meziji
(Summary: Terra Sigilata
in Upper Moesia. Import and
Viminacium–Margum Workshops),
Posebna izdanja = Monographies
23, Beograd: Arheološki institut.
- Бјелајац, Љ. 1993 а**
Каталог бр. 137, 138, у: *Римски
царски прагови и илалтје у Србији*,
прир. Д. Срејовић, Београд:
Српска академија наука и
уметности, 331.
- Bjelajac, Lj. 1993 b**
Catalogue nr. 137, 138,
in: *Roman Imperial Towns and
Palaces in Serbia*, ed. D. Srejović,
Belgrade: Serbian Academy of
Sciences and Arts, 331.
- Bjelajac, Lj. 1996**
Amfore gornjomezijskog Podunavlja
(Summary: Amphorae of the
Danubian Basin in Upper Moesia),
Posebna izdanja = Monographies
30, Beograd: Arheološki institut.
- Blois, L. de 2007**
The Military Factor in the Onset
of Crises in the Roman Empire
in the Third Century AD, in:
*The Impact of the Roman Army
(200 BC – AD 476): Economic,
Social, Political, Religious and
Cultural Aspects: Proceedings of the
Sixth Workshop of the International
Network Impact of Empire (Roman
Empire, 200 B.C. – A. D. 476),
Capri, March 29 – April 2, 2005*,
eds. L. de Blois and E. Lo Cascio,
Leiden, Boston: Brill, 497–508.
- Bogdanović, I. (in press)**
Roman Stone and Clay Shot from
Viminacium Amphitheatre, in:
*Proceedings of the Seventeenth
Roman Military Equipment
Conference (Zagreb 2010)*.
- Böhme, H. W. 1986**
Das Ende der Römerherrschaft
in Britannien und die
Angelsächsische Besiedlung
Englands im 5. Jahrhundert,
*Jahrbuch des Römisch–Germanischen
Zentralmuseums Mainz* 33: 469–574.
- Bojović, D. 1977**
Rimska kermika Singidunuma
(Zusammenfassung: Die römische
Keramik von Singidunum),
Zbirke i legati Muzeja grada
Beograda, katalog 8, Beograd:
Muzej grada.

Bojović, D. 1996

Le camp de la legion IV Flavia à Singidunum, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, ed. P. Petrović, Belgrade: Archaeological Institute, 53–68.

Bonifay, M. 2004

Etudes sur la céramique romaine tardive d'Afrique, British Archaeological Reports Inter. Ser. 1301, Oxford: BAR.

Borić-Brešković, B. 1994 a

Gold Coins from the Consecration Memorial I, in: *Imperial Mausolea and Consecration Memorials in Felix Romuliana (Gamzigrad, East Serbia)*, D. Srejšović and Č. Vasić, Belgrade: Centre for Archaeological Research, Faculty of Philosophy, 160–179.

Борић-Брешковић, Б. 1994 б

Каталог бр. 264, у: *Античко сребро у Србији = Antique Silver from Serbia*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 322.

Борић-Брешковић, Б. 2003

Налаз златног новца из консекративног споменика 1 у Ромулијани: метролошка анализа (Summary: The Find of Gold Coins from Consecration Tumulus 1 at Romuliana: Metrological Analysis), у: *Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије, Крагујевац, 31. октобар – 2. новембар 2002*, Меморијал Драгослава Срејовића: зборник радова 2, Крагујевац: Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 177–190.

Borić-Brešković, B. 2005 a

Catalogo nr. 17, 53, 165, 174, in: *Costantino il Grande: la civiltà al bivio tra Occidente e Oriente*, ed. A. Donati, G. Gentili, Milano: Silvana Editoriale, 311–312.

Borić-Brešković, B. 2005 b

Golden Votive Plaques Impressed with the Obverse of Roman Tetrarchic Aurei, in: *Šarkamen (Eastern Serbia): a Tetrarchic Imperial Palace: the Memorial Complex*, ed I. Popović, Monographs 45, Belgrade: Archaeological Institute, 82–93, 157–159, cat. 28–31.

Böttger, B. 1982

Die Gefäßkeramik aus dem Kastell Iatrus, in: *Iatrus–Krivina: spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau*, Schriften zur Geschichte und Kultur der Antike 17, Berlin: Akademie der Wissenschaften der DDR, 33–148.

Brandt, H. 2007

Die konstantinische Dynastie 337–363, in: *Imperator Caesar Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse*, eds. A. Demandt, J. Engemann, Mainz: Philipp von Zabern, 90–95.

Братанић, Р. О. 1938

Археолошка истраживања у Брзом Броду, *Сјаринар* (т. с), 13: 199–204.

Bratož, R. 2003

Dioklecijanovo preganjanje kristijanov v provincah srednjega Podunavja in zahodnega Balkana, in: *Mednarodni znanstveni simpozij ob 1700-letnici smrti Viktora Ptujškega*, ur. S. Kranjc, Ptuj: Minoritski samostan Sv. Viktorina, 29–98.

Brukner, O. 1981

Rimska keramika u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije (Summary: Roman Ceramic Ware in the Yugoslav Part of the Province of Lower Pannonia), Dissertationes et Monographiae 24, Beograd: Pokrajinski zavod za zaštitu

spomenika kulture SAP Vojvodine, Savez arheoloških društava Jugoslavije.

Брукнер, О. 1983

Прилог проучавању урбаног развоја Сирмијума: просторија 16 „царске палате“ у Сремској Митровици (Summary: A Study of the Urban Development of Sirmium: Room 16 of the “Imperial Palace” in Sremska Mitrovica), *Грађа за проучавања споменика културе Војводине* 11–12 (1982–1983): 5–43.

Bruns, G. 1948

Staatskameen des 4. Jahrhunderts nach Christi Geburt, Berlin: Walter de Gruyter.

Bruun P. M. 1954

The Consecration Coins of Constantine the Great, *Arctos* (n.s.) 1: 19–31.

Bruun P. M. 1958

The Disappearance of Sol from the Coins of Constantine, *Arctos* (n.s.) 2: 15–37.

Bruun, P. M. 1961

Studies in Constantinian Chronology, Numismatic Notes and Monographs 146, New York: The American Numismatic Society.

Bruun, P. M. 1962

The Christian Signs on the Coins of Constantine, *Arctos* (n.s.) 3: 5–35.

Bubić, V. 2011

Kasnoantičke svetiljke s ranokršćanskim prikazima iz Arheološkog muzeja u Splitu (Summary: Late Antique Oil-Lamps with Early Christian Images from the Archaeological Museum in Split), *Vjesnik za arheologiju i povijest dalmatinsku* 104: 229–308.

- Bulić, F. and Karaman, Lj. 1929**
Kaiser Diokletians Palast in Split, Zagreb: Matica Hrvatska.
- Buschhausen, H. and Buschhausen, H. B. 1991**
Die Imperiale Bleisarkophag aus dem Martyrium zu Niš, *Römisches Österreich* 17–18 (1989–1990): 45–59.
- Bülow, G. von 2009**
Das deutsch-serbische Gemeinschaftsprojekt “Romuliana–Gamzigrad”: Bericht über die Arbeitskampagnen 2004 bis 2007, *Germania* 87: 105–171.
- Bülow, G. von 2011**
Romuliana – Gamzigrad – Ort der Erinnerung oder Herrschaftsort?, in: *Bruckneudorf und Gamzigrad: spätantike Paläste und Grossvillen im Donau–Balkan–Raum*, eds. G. v. Bülow, H. Zabehlicky, Bonn: Habelt, 153–165.
- Cahn, H. A. and Kaufmann-Heiniman, A. 1984**
Der Spätromische Silberschatz von Kaiseraugst, Derdingen: Habegger.
- Caillet, J. P. and Loose, H. N. 1990**
La vie d'éternité: la sculpture funéraire dans l'Antiquité chrétienne, Paris: Cerf, Genève: Tricorne.
- Cameron, A. 2006**
Constantine and Christianity, in: *Constantine the Great: York's Roman Emperor*, eds. E. Hartley, J. Hawkes, M. Hening, F. Mee, York: York Museums and Gallery Trust, 96–103.
- Cameron, A. and Hall, S. G. 1999**
Eusebius, Life of Constantine: Translation, Introduction and Commentary, Oxford: Clarendon Press.
- Castella, D. and Pury-Gysel, A. de (eds.) 2010**
Le palais de Derrière la Tour à Avenches 2: études des éléments de constructions de décor et du mobilier, Cahier d'Archéologie Romande 118, Aventicum 17, Lausanne: Association pro Aventico.
- Cermanović-Kuzmanović, A. and Jovanović, A. 2004**
Tekija, Cahiers des Portes de Fer, Monographies 4, Belgrade: Archäologisches Institut, National Museum, Zentrum für archäologische Untersuchungen.
- Christodoulou, D. N. 2002**
Galerius, Gamzigrad, and the Fifth Macedonian Legion, *Journal of Roman Archaeology* 15: 275–281.
- Christodoulou, D. N. 2006**
Two Bricks from Felix Romuliana (Gamzigrad) Decorated with Incised Images, in: *Felix Romuliana: 50 Years of Archaeological Excavations*, ed. M. Vasić, Belgrade: Institute of Archaeology, Committee on Archaeology of Serbian Academy of Sciences and Arts, Zaječar: National Museum, 77–81.
- Coello, T. 1996**
Unit Sizes in the Late Roman Army, British Archaeological Reports 645, Oxford: Archaeopress.
- Cool, H. E. M. 2000**
The Significance of Snake Jewellery Hoards, *Britannia* 31: 29–40.
- Coulston, J. C. N. and Bishop, M. C. 2006**
Roman Military Equipment: From the Punic Wars to the Fall of Rome, Oxford: Oxbow.
- Црноглавац, В. 2005**
Византијски новац (491–1078) из збирке Народног музеја у Нишу (Summary: Byzantine Coins (491–1078) from the Collection of the National Museum in Niš), *Зборник Народној музеја* (Ниш) 13–14: 61–119.
- Цветковић, С. 2009**
Античка пластика Смедеревске тврђаве: преглед досадашњих истраживања, *Смедеревски зборник* 2: 29–44.
- Цвјетићанин, Т. 1988 а**
Римска керамика из Чачка и околине (Summary: Roman Pottery from Čačak and Vicinity), *Зборник радова Народној музеја* (Чачак) 18: 103–119.
- Цвјетићанин, Т. 1988 б**
Касноантичка и рановизантијска керамика са градина из околине Чачка (Summary: Late Roman and Early Byzantine Pottery from Vicinity of Čačak – summary), *Зборник радова Народној музеја* (Чачак) 18: 121–130.
- Цвјетићанин, Т. 1995**
Морфолошки односи римских сребрних и луксузних керамичких посуда (Summary: Morphological Relations Between Roman Silver and Luxurious Pottery), у: *Радионице и ковнице сребра*, ур. И. Поповић, Т. Цвјетићанин, Б. Борић-Брешковић, Монографије 9, Београд: Народни музеј, 163–174.
- Свјетићанин, Т. 1996 а**
Some Observations about Upper Moesian Production of Terra Sigillata Vessels Drag. 39 (Резиме: Неке опаске о горњомезијској производњи terra sigillata посуда Drag. 39), *Зборник Народној музеја* (Београд) 16/1: 175–181.

Свјетићанин, Т. 1996 б

Some Observations about Pottery Evidence from Diana, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, ed. P. Petrović, Cahiers des Portes de Fer, Monographies 2, Belgrade: Archaeological Institute, 93–99.

Свјетићанин, Т. 2000

Grnčarska radionica u Singidunumu (lokalitet Narodno pozorište) (Summary: A Pottery Workshop at Singidunum), *Singidunum* 2: 245–254.

Свјетићанин, Т. 2005

An Interpretation of the Finds from the Tumulus, in: *Šarkamen (Eastern Serbia): a Tetrarchic Imperial Palace: the Memorial Complex*, ed. I. Popović, Belgrade: Archaeological Institute, 95–98.

Цвјетићанин, Т. 2006 а

Касноантичка њлеђосана керамика: њлеђосана керамика Прве Мезије, Приобалне Дакије, Средоземне Дакије и Дарданије, Археолошке монографије 19, Београд: Народни музеј.

Свјетићанин, Т. 2006 б

Late Roman Glazed Pottery: Glazed Pottery from Moesia Prima, Dacia Ripensis, Dacia Mediteranea and Dardania, Archaeological Monographies 19, Belgrade: National Museum.

Свјетићанин, Т. 2007

Katalog Nr. I.5.14.a–d, in: *Imperator Caesar Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse*, eds. A. Demandt, J. Engemann, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Цвјетићанин, Т. 2010 а

Керамика у римској њровинцији Горњој Мезији, Београд: Народни музеј.

Свјетићанин, Т. 2010 б

Roman Pottery from Moesia Superior, Belgrade: National Museum.

Цвјетићанин, Т. 2011

Пехар у облику главе силена из Касноантичке збирке Народног музеја (Summary: Silenus Head Cup from the Late Roman Collection of the National Museum), *Зборник Народној музеја* (Београд) 20/1: 327–334.

Чанак-Медић, М. 1978

Гамзиград, касноантичка палата: архитектура и просторни склоп (Résumé: Gamzigrad, palais Bas-antique: architecture et sa structuration), *Саопшћења* 11: 1–258.

Чершков, Т. и Алексић, А. 2008

Заштитна археолошка истраживања ранохришћанске гробнице у Улици Ратка Павловића 55, СО Пантелеј, град Ниш (Rescue Archaeological Excavations of Early Christian Tomb in Ratko Pavlović Street 55, SO Pantelej, Niš), *Археолошки ѡрејлед* (н. с.) 4 (2006): 102–104.

Чершков, Т. и Јеремић, Г. 2011

Заштитна археолошка истраживања југоисточног дела ранохришћанске некрополе у Јагодин мали у Нишу на траси Булевара Војводе Мишића, у: *Српско археолошко друштво, 34. јодиињи скуј: ѡрограм, извештаји и ајсираќии*, Краљево, 26–28. мај 2011. јодине, Београд: Српско археолошко друштво, 53–54.

Љукман-Њколић, И. 1999

Rimske i ranokršćanske glinene svetiljke iz Muzeja Mimara = Roman and Early Christian Terra-Cotta Lamps from the Mimara Museum, Studije Muzeja Mimara 13, Zagreb: Muzej Mimara.

Даутова-Рушевљан, В. 1993 а

Каталог бр. 134, у: *Римски царски ѡрадови и ѡлајје у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 328–329.

Dautova-Ruševljan, V. 1993 б

Catalogue nr. 134, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejević, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 328–329.

Dautova-Ruševljan, V. 2007

Katalog I.13.33, in: *Imperator Caesar Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse*, eds. A. Demandt, J. Engemann, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Dautova-Ruševljan, V. i

Vujović, M. 2011
Kasnoantički šlem iz Jarka = Late Roman Helmet From Jarak, Novi Sad: Muzej Vojvodine.

Delbrück, R. 1912

Antike Porträts, Bonn: A. Marcus und E. Weber.

Delehayе, Н. 1912

Saints de Thrace et de Mésie, *Analecta Bollandiana* 31: 161–300.

Delehayе, Н. 1933

Les Origines du culte des Martyrs, Bruxelles: Société des Bollandistes.

Delmaire, R. 1988

Les largesses impériales et l'émission d'argenterie du IVe au VIe siècle, in: *Argenterie romaine et byzantine*, ed. F. Baratte, Paris: De Boccard, 113–122.

Delmaire, R. 1989

Largesses sacrées et res privata: L'aerarium impérial et son administration du IVe au VIe siècle, Rome: Ecole Française de Rome.

- Demandt, A. and Engemann, J. (eds.) 2007**
Imperator Caesar Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.
- Diaconu, Gh. 1970**
La civilisation de Sintana-
Černiakhov de Roumanie,
in: *I Miedzynarodowy kongres
archeologii słowiańskiej*, Warszawa
14–18 IX 1965, III sekcja, Wrocław:
Zakład narodowy im. Ossolinskich,
159–163.
- Димитров, Д. и
Чичикова, М. 1986**
*Късноантичната гробница при
Силистра*, София: Български
художник.
- Димитријевић, Д. 1984**
Сапаја, римско и средњековно
утврђење на острву код
Старе Паланке (Résumé: Sapaја,
Fortification romaine et médiévale
dans l'île près de Stara Palanka),
Сџаринар (н. с.) 33–34
(1982–1983), Београд: 29–65.
- Donati, A. and Gentili, G. (eds.)
2005**
*Costantino il Grande: la civiltà antica
al bivio tra Occidente e Oriente*,
Milano: Silvana Editoriale.
- Dragojević-Josifovska, B. 1982**
Scupi et la région de Kumanovo,
Inscriptions de la Mésie Supérieure
VI, Beograd: Centre d'études
épigraphiques et numismatiques
de la Faculté de Philosophie de
l'Université.
- Дрча, С. 1993**
Каталог бр. 80, 81, 99, 117, 152, у:
*Римски царски прагови и њапаџе
у Србији*, прир. Д. Срејовић,
Београд: Српска академија наука
и уметности, 247, 248, 289, 315, 341.
- Дрча, С. 2004**
Naissus, у: *Археолошко блаџо
Ниша: од неолита до средњеџ
века = Archaeological Treasure of
Niš: from the Neolithic to the Middle
Ages*, Београд: Српска академија
наука и уметности, 49–58, 89–98,
155–161, 172, 179, 184, кат. бр. 73,
74, 100, 116, 127.
- Дрча, С. 2005**
Catalogo nr. 42, in: *Costantino
il Grande: la civiltà al bivio tra
Occidente e Oriente*, ed. A. Donati,
G. Gentili, Milano: Silvana
Editoriale, 228.
- Дрча, С. 2006**
Медијана = Mediana, Ниш:
Народни музеј.
- Дрча, С. 2007**
Katalog Nr. I.4.7, in: *Imperator
Caesar Flavius Constantinus:
Konstantin der Grosse*,
eds. A. Demandt, J. Engemann,
Mainz am Rhein: Philipp von
Zabern.
- Дрча, С., Милошевић, П. и
Поповић, П. 1983**
*Наусус – Сирмијум: обрада
метала* (Summary: Naissus –
Sirmium: Metal Processing),
Ниш: Народни музеј.
- Dumanov, B. 2005**
The Encrusted Spatha from
Durostorum, *Studia Archaeologica
Universitatis Serdicensis* 4
(Stephanos archaeologicos in
honorem professoris Ludmili
Getov): 309–321.
- Думанов, Б. 2010**
“Вторият” меч от гробната
находка от Дуросторум,
*Studia Archaeologica Universitatis
Serdicensis* 5 (Stephanos
archaeologicos in honorem
Stefkae Angelova): 361–374.
- Dušanić, M. 1976**
Praepositus ripae legionis u
natpissima опека Prve Mezije,
Arheološki vestnik 25: 273–275.
- Душанић, М. 1995**
Становништво фрушкогорске
области, према епиграфским
изворима (Summary: The
Population of Fruška Gora based
on Epigraphic Sources), у: *Фрушка
гора у античко доба: џрилози за
сџару историју и археологију*,
ур. Н. Тасић, Нови Сад: Матица
српска, Београд: Археолошки
институт.
- Dušanić, S. 1968**
Rimska vojska u istočnom Sremu
(Summary: Roman Army in the
Eeastern Srem), *Zbornik Filozofskog
fakulteta* 9/1: 87–108.
- Dušanić, S. 1977 a**
Iz istorije rimskog rudarstva u
Gornjoj Meziji (Summary: Two
Notes on Roman Mining in Moesia
Superior), *Arheološki vestnik* 28:
163–179.
- Dušanić, S. 1977 b**
Epigrafske beleške (Summary: Two
Epigraphical Notes), *Živa antika* 27:
179–190.
- Dušanić, S. 1977 c**
Mounted Cohorts in Moesia
Superior, in: *Akten des XI
Internationalen Limeskongresses,
Székesfehérvár*, Budapest:
Akadémiai Kiadó, 237–246.
- Душанић, С. 1980**
Организација римског рударства
у Норику, Панонији, Далмацији
и Горњој Мезији, *Историјски
џласник* 1–2: 7–55.
- Душанић, С. 1991**
Из историје касноантичког
рударства у Шумадији

(Summary: Notes on Late Roman Mining in Šumadija), *Сїпаринар* (Н. с.) 40–41 (1989–1990): 217–224.

Dušanić, S. 1996

The Frontier and the Hinterland: The Role of Scupi in Domitian's Wars on the Danube, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, ed. P. Petrović, Cahiers des Portes de Fer, Monographies 2, Belgrade: Archaeological Institute, 41–51.

Dušanić, S. 2000

Army and Mining in Moesia Superior, in: *Kaiser, Heer und Gesellschaft in der Römischen Kaiserzeit: Gedenkschrift für Eric Birley*, eds. G. Alföldy, B. Dobson, and W. Eck, Stuttgart: F. Steiner, 343–363.

Dušanić, S. 2003

Diocletian's Visits to Quarries and Mines in the Danubian Provinces, in: *Die Archäologie und Geschichte der Region des Eisernen Tores zwischen 275–602 n. Chr.: Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin (2.–5. November 2001)*, Bucureşti: Rumänisch–jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, 9–15.

Dušanić, S. 2010

Bassianae and its territory, in: *Selected Essays in Roman History and Epigraphy*, Beograd: Zavod za izdavanje udžbenika, 818–859.

Duval, N. 1973

Les palais impériaux de Milan et d'Aquilée: réalité et mythe, *Antichità Altoadriatiche* 4: 151–158

Duval, N. 1979

Sirmium "Ville impériale" ou "Capitale"?, in: *26. Corso di cultura sull'arte ravennate e bizantina*, Ravenna: Girasole, 53–90.

Duval, N. and Marin, E. 1994

Salona I: sculpture architecturale, Collection de l'École française de Rome 194, Rome: École française de Rome, Split: Musée archéologique de Split.

Duval, N. and Popović, V. 1977

Horrea et thermes auprès du rempart Sud, Sirmium 7, Rome: École française de Rome, Belgrade: Institut archéologique de Belgrade.

Elsner, J. 2006

Perspectives in Art, in: *The Cambridge Companion to the Age of Constantine*, ed. N. Lenski, Cambridge: Cambridge University Press, 255–77.

Elton, H. 2007

Military Forces in the Later Roman Empire, in: *The Cambridge History of Greek and Roman Warfare 2*, Cambridge: Cambridge University Press, 270–309.

Ферјанчић, С. 2002

Насељавање легијских вјетерана у балканским провинцијама: I–III век н.е. (Summary: Settlement of Legionary Veterans in Balkan Provinces), Београд: Балканолошки институт САНУ.

Ферјанчић, С. 2008

Регрутација горњомезијских легија IV Flavia и VII Claudia (Summary: Recruitment of the Legions of Moesia Superior), *Зборник радова Народног музеја* (Чачак) 38: 63–82.

Fischer, Th. 1988

Zur römischen Offiziersausrüstung im 3. Jahrhundert n. Chr., *Bayerische Vorgeschichtsblätter* 53: 167–190.

Furtwängler, A. 1900

Die antiken Gemmen: Geschichte der Steinschneidekunst im klassischen

Altertum, Leipzig: Gicsecke und Devrient.

Gabler, D. and Márton, A. 2008

Head-Pots in the Antiquities Collection, *Bulletin du Musée Hongrois des Beaux-Arts* 108–109: 43–64.

Gabričević, M. 1972

Straßenbau in der Donja klisura des Eisernen Tores im Licht der neuentdeckten Inschrift, *Arheološki vestnik* 23: 408–416.

Гарашанин, М. и Васић, М. Р. 1980

Трајанов мост – кастел Понтес: претходни извештај 1979. = Le pont de Trajan et le castellum Pontes: rapport préliminaire pour l'année 1979, *Ђергајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 1: 7–41.

Гарашанин, М. и Васић, М. Р. 1987

Castrum Pontes: извештај о ископавањима у 1981. и 1982. години = Castrum Pontes: compte-rendu des fouilles en 1981–82, *Ђергајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 4: 71–116

Гарашанин, М., Васић, М. Р. и Марјановић-Вујовић Г. 1984

Трајанов мост – castrum Pontes = Trajan Pont – castrum Pontes, *Ђергајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 2: 55–84.

Garbsch, J. 1980

Spätantike Sigillata-Tabletts, in: J. Garbsch, M. Mackensen, *Zur spätantiken Keramik aus Nordafrika*, Rei Cretaria Romanae Fautores Acta, Supplementa Vol. 5, Augst, Kaiseraugst: RCRF, 7–43.

Garbsch, J. 1981

Zwei Navigius-Kannen in der Prähistorischen Staatssammlung, *Bayerische Vorgeschichtsblätter* 46: 191–198, Taf. 19–22.

- Gilliver, K. 2007**
Display in Roman Warfare: the Appearance of Armies and Individuals on the Battlefield, in: *War in History* 14/1, Oxford: SAGE Publications, 1–21.
- Giumlia-Mair, A., 2000**
Workshops, Alloys, Techniques and Open Question, in: *Ancient Metallurgy Between Oriental Alps and Pannonian Plain*, ed. A. Giumlia-Mair, Trieste: Associazione nazionale per Aquileia, 107–120.
- Глумац, М. 2001**
Глинене светиљке из Касноантичке збирке Народног музеја у Београду (Summary: Ceramic Lamps from the Late Roman Collection of the National Museum in Belgrade), *Зборник Народног музеја (Београд)* 17/1: 213–227.
- Глумац, М. 2009**
Калупи са некрополе Губеревац–Гомилице (Summary: Molds from the Necropolis Guberevac–Gomilice), *Зборник Народног музеја (Београд)* 19/1: 221–232.
- Goethert, K. 2007**
Keramikproduktion in Trier, in: *Imperator Caesar Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse*, eds. A. Demandt, J. Engemann, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 396–403.
- Grabar, A. 1968**
Christian Iconography: a Study of its Origins, Princeton: University Press.
- Graf, D. F. 1998**
Foederati on the Northern and Eastern Frontiers: a Comparative Analysis, in: *The Roman Frontier at the Lower Danube 4th–6th Centuries: the Second International Symposium (Muruighiol/Halmyris, 18–24 August 1996)*, ed. Mihail Zahariade, Studia Danubiana, Pars Romaniae, Series Symposia 1, Bucharest: Edinf, 17–32.
- Грбић, М. 1936**
Архитектура у Басијани (Сремски Петровци) I, *Гласник историјског друштва у Новом Саду* 9/1: 19–31.
- Грбић, М. 1937**
Архитектура у Басијани (Сремски Петровци) II, *Гласник историјског друштва у Новом Саду* 10/1: 1–7.
- Грбић, М. 1958**
Одбрана ирчка и римска илустрација у Народног музеја у Београду, Посебна издања 4, Београд: Археолошки институт.
- Grenfell, B. P. and Hunt, A. S. 1898**
The Oxyrhynchus Papyri, Part I, London: Kegan Paul, Trench & Tübner.
- Grigg, R. 1977**
Constantine the Great and the Cult Without Images, *Viator* 8: 1–32.
- Gudea, N. 2001**
Die Nordgrenze der römischen Provinz Obermoesien: Materialien zu ihrer Geschichte (86–275 n. Chr.), *Jahrbuch des Römisch–Germanischen Zentralmuseums Mainz* 48: 1–118.
- Guggisberg, M. (ed.) 2003**
Der spätromische Silberschatz von Kaiseraugst: die neuen Funde, Augst: Römerstadt Augusta Raurica.
- Гушић, С. 1977**
Објекат са мозаицима на Винуку, *Нишки зборник* 4: 91–96.
- Гушић, С. 1993 а**
Naissus; Гробница са фрескама; Каталог бр. 62, 63, у: *Римски царски прагови и илустрације у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 167–168, 177, 217–218.
- Gušić, S. 1993 b**
Naissus; Tomb with Frescoes; Catalogue nr. 62, 63, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 167–168, 177, 217–218.
- Halsberghe, G. H. 1972**
The Cult of Sol Invictus, Leiden: Brill.
- Harris, C. M. 1983**
Illustrated Dictionary of Historic Architecture, New York: Dover.
- Hartley, E., Hawkes, J., Hening, M. and Mee, F. (eds.) 2006**
Constantine the Great: York's Roman Emperor, York: York Museums and Gallery Trust.
- Hausmann, U. 1955**
Ουροφοροι, *Mitteilungen des Deutschen archäologischen Instituts: Athenische Abteilung* 69–70 (1954–1955): 125–137.
- Hausmann, U. 1958**
Eine Spätromische Relieffkanne im RGZM Mainz, *Jahrbuch des Römisch–Germanischen Zentralmuseums Mainz* 5: 266–275.
- Hayes, J. W. 1972**
Late Roman Pottery, London: The British School at Rome.
- Haynes, I. 1999**
The Roman Army as a Community, *Journal of Roman Archeology, Supplementary Series* 34: 7–12.
- Heinrich-Tamaska, O. and Straub, P. (eds.) 2009**
Keszthely-Fenekpuszta im Spiegel der Jahrtausende, Leipzig: Universitäts- und Landesmuseum für Kunst- und Kulturgeschichte, 167–168, 177, 217–218.

Henig, M. 2006 a

Religious Diversity in Constantine's Empire, in: *Constantine the Great: York's Roman Emperor*, eds. E. Hartley, J. Hawkes, M. Hening, F. Mee, York: York Museums and Gallery Trust, 85–95.

Henig, M. 2006 b

Art in the Age of Constantine, in: *Constantine the Great: York's Roman Emperor*, eds. E. Hartley, J. Hawkes, M. Hening, F. Mee, York: York Museums and Gallery Trust, 65–76.

Hunt, D. 2006 a

The Successors of Constantine, in: *Cambridge Ancient History XIII: The Late Empire, A.D. 337–425*, Cambridge: University Press, 1–43.

Hunt, D. 2006 b

Julian, in: *Cambridge Ancient History XIII: The Late Empire, A.D. 337–425*, Cambridge: University Press, 44–77.

Ilić, O. 2006

Early Christian Baptisteries in Northern Illyricum (Резиме: Ранохришћанске крстионице у Северном Илирику), *Сџаринар* (н. с.) 56: 223–244.

Ioniță, I. 1966

Contribution à la connaissance de la civilisation de Sîntana-de Mures-Tschernakhov sur le territoire de la Roumanie, *Arheologia Moldovei* 4: 189–277.

Isaac, B. 1988

The Meaning of the Terms *Limes* and *Limitanei*, *Journal of Roman Studies* 78: 125–147.

Иванишевић, В. 2009

Некрополе из епохе Сеобе народа у Сингидунуму = Necropolises from the Migration Period in Singidunum, Београд: ЈП Београдска тврђава.

Иванишевић, В.**и Бугарски, И. 2012 а**

Примена LiDAR технологије у анализи топографије Маргума/ Мораве и Кулича (Summary: Application of LiDAR Technology in Analyses of the Topography of Margum/Morava and Kulić), *Сџаринар* (н. с.) 62: 239–255.

Иванишевић, В.**и Бугарски, И. 2012 б**

Пограничье Римской империи и варваров: система обороны Империи от Куция до Ледераты, у: *Лесная и лесостепная зоны восточной Европы в эпохи римских влияний и великого переселения народов, Конференция 3*, Тула: Гос. военно-исторический и природный музей-заповедник „Куликово поле“, 482–511.

Ivanišević, V. and Kazanski, M. 2002

Le necropole de l'époque des grandes migrations à Singidunum, *Singidunum* 3: 101–159.

Ivanišević, V. and Kazanski, M. 2009

Nouvele nécropole des Grandes migrations de Singidunum (Резиме: Нова некропола сеобе народа из Сингидунума), *Сџаринар* (н. с.) 57 (2007): 117–139.

Ivanišević, V., Kazanski, M.**and Mastykova A. 2006**

Les nécropoles de Viminacium à l'époque des Grandes Migrations, Centre de recherche d'histoire et civilisation de Byzance, Monographies 22, Paris: Association des amis du Centre d'histoire et civilisation de Byzance.

Ivanišević, V.**i Nikolić-Đorđević, S. 1997**

Novi tragovi antičkih fortifikacija u Singidunumu: lokalitet Knez Mihailova 30 (Summary: New Traces of Roman Fortification in

Singidunum: 30 Knez Mihailova Street), *Singidunum* 1: 65–150.

Иванов, Т. 1972

Търговски врџзки из Сирмиум с Тракия по време децениалитя на император Лицинии, *Известия на Бџлџарски археолоџически институт* 23: 225–230.

Иванов, Т. 1980

Абритус: римски кастел и рановизантиџски џрад в Долна Мизия, Соџия: Изделство на Бџлгарската академия на науките.

Iványi, D. 1935

Die pannonischen Lampen: ein typologisch-chronologische Übersicht, Dissertationes Pannonicae 2/2, Budapest: Ex Instituto Numismatico et Archaeologico Universitatis de Petro Pázmány.

Jacanović, D. 1981

Medijana, џeleznička stanica Ćele kula: kasnoantička nekropola, *Arheološki pregled* 23 (1980): 97–98.

Јанковић, Ђ. 1981

Подунавски гео обласџи Аквиса у VI и џочетџком VII века (Résumé: La partie danubienne da le région d'Aquis au VIe et au début du VIIe siecle), Грађа 5, Београд: Археолошки институт.

Јанковић, М. 1997

Каталог бр. 578, у: *Античка бронза Синџидунума = Antique Bronze from Singidunum*, прир. С. Крунић, Каталог изложбе 49, Београд: Музеј града.

Јанковић, М. (прир.) 2000

Крсти над уићем: две хиљаде џодина хришћансџива у Беоџраду, Београд: Музеј града Београда.

- Janković-Mihaldžić, D. 2008 a**
Pojedinačni nalazi rimskog novca na Medijani (Summary: Single Finds of Roman Coins from Mediana), *Naissus* 1: 25–73.
- Janković-Mihaldžić, D. 2008 b**
Skupni nalaz rimskog bronzanog novca iz Medijane (Summary: Group Find of Roman Coins from Mediana), *Naissus* 1: 75–95.
- Jarak, M. 2011**
Ranohrišćanski mučenici Panonije (Summary: Early Christian Martyrs of Pannonia), u: *1700 godina svetih Srijemskih mučenika: zbornik radova s međunarodnog simpozija o 1700. obljetnici Sirmijsko-panonskih mučenika (304–2004)*, prir. D. Damjanović, Đakovo: Katolički bogoslovni fakultet u Đakovu, 51–70.
- Jefferson, L. M. 2008**
The Image of Christ: the Miracle Worker in Early Christian Art, Dissertation, Final Version.pdf.http://etd.library.vanderbilt.edu/ETD-db/available/etd-09052008-145010/unrestricted/03
- Jeličić, B. 1959**
Бронзани жишци у Народном музеју (Résumé: Lumignons de bronze au Musée National de Beograd), *Зборник радова Народној музеја* (Београд) 2: 73–82.
- Jeličić, B. 1969**
Katalog br. 150, 151, u: *Antička bronza u Jugoslaviji = Greek, Roman and Early-Christian Bronzes in Yugoslavia*, Lj. B. Popović, Đ. Mano-Zisi, M. Veličković, B. Jeličić, Beograd: Narodni muzej.
- Jeremiћ, G. 2006**
Мозаици Медијане: нека разматрања (Summary: Mosaics of Mediana: a Study), у: *Ниш и Византија: зборник радова 4*, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 145–158.
- Jeremiћ, G. 2007**
Мозаици грађевине са октогоном из античког Наиса (Summary: Mosaics of the Structure with Octagon, from the Ancient Naissus), у: *Ниш и Византија: зборник радова 5*, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 87–97.
- Jeremić, G. 2009**
Saldum: Roman and Early Byzantine Fortification, Cahier de Port de Fer, Monographies 6, Belgrade: Institute of Archaeology.
- Jeremiћ, G. 2011**
Представе ловачких паса (canes venatici) на мозаицима Гамзиграда (Romuliana) (Summary: Representations of Hunting Dogs (canes venatici) in Mosaics of Gamzigrad – Romuliana), *Зборник Народној музеја* (Београд) 20/1: 291–304.
- Jeremiћ, M. 1988**
Castellum aquae античке Медијане (Résumé: Castellum aquae de Mediana antique), *Стиаринар* (н. с.) 39: 61–84.
- Jeremiћ, M. 1993 a**
Каталог бр. 34, у: *Римски царски градови и њалаије у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 196.
- Jeremić, M. 1993 b**
Catalogue nr. 34, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 196.
- Jeremiћ, M. 2003**
Сирмијумски тетрапилон (Summary: The Tetrapylon of Sirmium), у: *Рад Драгослава Срејовића на истраживању античке археологије, Крагујевац 31. октобар – 2. новембар 2002*, Меморијал Драгослава Срејовића: зборник радова 2, Крагујевац: Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 137–145.
- Jeremić, M. 2004**
L'hippodrome de Sirmium à la lumière de nouvelles recherches, in: *Studiola in honorem Noël Duval*, eds. C. Balmelle, P. Chevalier and G. Ripoll, Mélanges d'Antiquité Tardive 5, Turnhout: L'Association pour Antiquité Tardive, 11–15.
- Jeremić, M. 2005**
Main Urban Communication in Sirmium, in: *Römische Städte und Festungen an der Donau: Akten der regionalen konferenz, Beograd 16–19 Oktober 2003*, ed. M. Mirković, Beograd: Filozofski fakultet, 90–96.
- Jeremić, M. 2006**
Adolf Hytrek et les premières fouilles archéologiques à Sirmium (Резиме: Адолф Хитрек и прва археолошка ископавања Сирмијума), *Стиаринар* (н. с.) 55 (2005): 115–132.
- Jeremiћ, M. 2008**
Техника *champlevé* на клесаном архитектонском декору Сирмијума IV века (Summary: The Chamlevé Technique on the Sirmium Stone Architectural Decoration), у: *Драгослав Срејовић и уметности*, ур. В. Јовић, Меморијал Драгослава Срејовића: зборник радова 3, Крагујевац: Центар за научна истраживања Српске академије наука и уметности и Универзитета у Крагујевцу, 135–149.

Jeremić, M. 2009

The Sirmium Imperial Palace Complex, in Light of the Recent Archaeological Investigations, in: *Diocletian, Tetrarchy and Diocletian's Palace on the 1700th Anniversary of Existence: International Conference, Split, September 2005*, eds. N. Cambi, J. Belamarić and T. Marasović, Split: Književni krug, 471–499.

Јеремиић, М. и Поповић, И. 2004

Археолошка истраживања Сирмијума у Сремској Митровици на локалитетима 79 и 85 (у периоду од 2000. до 2003. године), *Сџаринар* (н. с.) 53–54 (2003–2004): 281–288.

Јевремовић, Н. 1987

Керамика јужног и западног бедема локалитета Диана – Караташ, *Ђердајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 4: 49–70.

Johnson, A. 1983

Roman Forts of the 1st and 2nd Centuries AD in Britain and the German Provinces, New York: St Martin's Press.

Jones, A. H. M. 1954.

The Date and Value of the Verona List, *Journal of Roman Studies* 44: 21–29.

Jones, A. H. M. 1973

The Later Roman Empire 284–602: a Social, Economic and Administrative Survey, Vol. II, Oxford: Basil Blackwell.

Jones, A. H. M., Martindale J. R. and Morris, J. 1971

The Prosopography of the Later Roman Empire, Vol. I: A.D. 260–395, Cambridge: University Press.

Јордовић, Ч. 1995

Грнчарски и цигларски центар у Виминачијуму (Résumé: Centre

astisanal de fabrication de la poterie et des briques), *Саопштијења* 26 (1994): 95–106.

Јовановић, А. 1975

Неки аспекти проблема скупног налаза скулптура са Медијане код Ниша (Résumé: Certain aspects du problème de la trouvaille collective de sculptures à Mediana près de Naissus), *Сџаринар* (н. с.) 24–25 (1973–1974): 56–65.

Јовановић, А. 1976

Земљане светиљке из античке збирке Народног музеја у Нишу, *Нишки зборник* 2: 61–82.

Jovanović, A. 1978

Nakit u rimskoj Dardaniji (Summary: Jewelry in the Roman Dardania), Beograd: Savez arheoloških društava Jugoslavije.

Јовановић, А. 1980

Прилог проучавању скулптура са Медијане (Zusammenfassung: Ein Beitrag zur Erforschung des Problems der in Mediana bei Niš entdeckten Skulpturen), *Нишки зборник* 9: 53–60.

Jovanović, A. 1994

A contribution to studies of the Late Roman Culture in Serbia, in: *The Age of Tetrachs*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 159–165.

Jovanović, A. 1996

The problems of the location of Lederata, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, ed. P. Petrović, Cahiers des Portes de Fer, Monographies 2, Belgrade: Archaeological Institute, 69–72.

Jovanović, A. 2003

Archaeological Notes of the Fortifications from Pannonia Secunda, in: *Römische Städte und*

Festungen an der Donau: Akten der regionalen Konferenz, Beograd 16–19 Oktober 2003, ed. M. Mirković, Beograd: Filozofski fakultet, 83–86.

Јовановић, А. 2006

Гло Србије – завичај римских царева = Serbia: Homeland of the Roman Emperors, Београд: Принцип Бонарт Прес.

Јовановић, А. и Лаловић, А. 1993

Остава солида из Гамзиграда (Ромулиана) (Summary: A Hoard of Coins from Gamzigrad – Romuliana), *Нумизматичар* 16: 61–78.

Jovanović, A. and Lalović, A. 1994

Hoard of Gold Coins Discovered Next to the Foundation of Mausoleum I, in: *Imperial Mausolea and Consecration Memorials in Felix Romuliana (Gamzigrad, East Serbia)*, D. Srejić and Č. Vasić, Belgrade: Centre for Archaeological Research, Faculty of Philosophy, 182–186.

Јурукова, Ј. 1973

Сребърни слитци са съд од Констанций II (Résumé: Lingots en argent et une phiale en argent de Constance II), *Археолоџия* 16/4: 50–57.

Kádár, Z. 1960

Data Illustrating the Problems of the Late Roman Silver Vessels in the Danube Region, *Folia Archaeologica* 12: 133–143.

Kanitz, F. 1892

Römische Studien in Serbien: der Donau-Grenzwall, das Strassennetz, die Städte, Castelle, Denkmale, Thermen und Bergwerke zur Römerzeit im Königreiche Serbien, Denkschriften der Kaiserl. Akad. Wiss., Phil.-hist. Classe 41, 2, Wien: E. Tempsky.

Каниц, Ф. 1987

Србија, земља и сџановништво: од римској доба до краја XIX века, књ. 1, Београд: Српска књижевна задруга.

Kellner, H. J. 1979

Eine "Kaiserfibel" des Maxentius, *Archäologisches Korrespondenzblatt* 9: 209–211.

Kienast, D. 2004

Römische Kaisertabelle: Grundzüge einer römischen Kaiserchronologie, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Kienast D. 2010

Römische Kaisertabelle: Grundzüge einer römischen Kaiserchronologie, 4. Auflage, Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.

Kiss, Zs. 1984

Études sur le portrait impérial romain en Égypte, Warszawa: Editions scientifiques de Pologne.

Kitzinger, E. 1960

A Marble Relief of the Theodosian Period, *Dumbarton Oaks Papers* 14: 19–42.

Klauser, Th. 1966

Studien zur Entstehungsgeschichte der christlichen Kunst VIII, *Jahrbuch für Antike und Christentum* 8–9 (1965–1966): 126–170.

Koep, L. 1958

Die Konsekrations Münzen Kaiser Konstantins und ihre religionspolitische Bedeutung, *Jahrbuch für Antike und Christentum* 1: 94–105.

Kolarik, R. 1994

Tetrarchic Mosaics of the Balkans, in: *La mosaïque gréco-romaine*, 4: Trèves, 8–4 août 1984, éd. par J.-P. Darmon et A. Rebourg, Paris:

Association internationale pour l'étude de la mosaïque antique, 171–183.

Kolarik, R. 2006

Late Antique Floor Mosaics in the Balkans, у: *Ниш и Византија: зборник радова* 4, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 159–178.

Кондић, Ј. 1992

Касноантичко стакло из некрополе код цркве Св. Николе, Куршумлија (Summary: Late Antic Glass from the Necropolis by the Church St. Nikola, Kuršumlija), *Зборник Народној музеја* (Београд) 14/1: 401–415.

Кондић, Ј. 1993 а

Каталог бр. 107, 131–133, 144, 145, у: *Римски царски градови и палате у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 326, 327, 335, 337.

Kondić, J. 1993 b

Catalogue nr. 107, 131–133, 144, 145, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejiović, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 326, 327, 335, 337.

Кондић, Ј. 1994

Касноантичко сребро = Late Roman Silver; Каталог бр. 265–276, 284, 293, 295, 316, 319–321, 322, 324, у: *Античко сребро у Србији = Antique Silver from Serbia*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 55–67, 117–128, 318, 324–329, 334, 337, 347–351.

Kondić, J. 2005

Catalogo nr. 41, 115, 175, in: *Costantino il Grande: la civiltà al bivio tra Occidente e Oriente*, eds. A. Donati, G. Gentili, Milano: Silvana Editoriale, 228, 277, 312.

Kondić, J 2007

Katalog Nr. I.7.16, I.7.33, I.8.3, I.11.20, I.11.33, II.4.64, in: *Imperator Caesar Flavius Constantinus: Constantin der Grosse*, eds. A. Demandt, J. Engemann, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Кондић, В. 1967

Непознати златни медаљон Валентинијана I (Résumé: Un médaillon inédit en or de Valentinien Ier), *Сџаринар* (н. с.) 17 (1966): 45–52.

Кондић, В. 1968

Налаз римских златника код Ушћа близу Обреновца (Résumé: Une trouvaille de monnaies en or romaines à Ušće près d'Obrenovac), *Сџаринар* (н. с.) 18 (1967): 207–212.

Kondić, V. 1969

Beogradski nalaz denara i antoninijana: Septimije Sever – Valerijan, Posebno izdanje, Beograd: Muzej grada.

Кондић, В. 1971

Santabaza, Smorna, Campsa (Résumé), *Сџаринар* (н. с.) 22: 53–58.

Kondić, V. 1972

Bronze Portrait of the Emperor Macrinus, Found at Boleč Near Belgrade, *Archaeologia Jugoslavica* 13: 51–59.

Кондић, В. (ур.) 1978

Археолошко блато Беграја = The Iron Gate Archaeological Treasure, Београд: Народни музеј.

Кондић, В. 1983

Налаз денара из утврђења Равна (Summary: A Finding of Denarii at the Fortress of Ravna), *Нумизмајичар* 6: 51–76.

- Кондић, В. 1984 а**
Ravna (Camps), римско и рановизантијско утврђење (Résumé: Ravna (Camps), fortification romaine et paléobyzantine), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 233–253.
- Kondić, V. 1984 b**
Les formes des fortifications protobyzantines dans la région des Portes de Fer, in: *Villes et Peuplement dans l'Illyricum protobyzantin: Actes de colloque organisé par l'École française de Rome*, Rome: École française de Rome, 131–161.
- Kondić, V. 1994**
Transdiana, *Сџаринар* (н. с.) 43–44 (1992–1993): 49–52.
- Кондић, В. и Поповић, В. 1977**
Царичин Град: утврђено насеље у византијском Илирику (Résumé: Caričin Grad: site fortifié dans l'Illyricum Byzantin), Београд: Српска академија наука и уметности.
- Kondić, V. i Zotović, Lj. 1974**
Viminacium – rezultati arheoloških istraživanja u 1974. god., *Arheološki pregled* 16: 94–97.
- Korać, M. 1995**
The Paintings in the Late Classical Tombs in Viminacium, in: *The Age of Tetrarchs*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 169–183.
- Кораћ, М. 2007**
Сликарство Виминацијума = Die Malkunst Viminaciums = The Paintings of Viminacium, Београд: Центар за нове технологије – Viminacium.
- Korać, M., Pavlović, R. i Mrđić, N. 2006**
Viminacium: daljinska detekcija i GIS (Summary: Viminacium: Remote Sensing and GIS), *Arheologija i prirodne nauke* 1: 21–36.
- Kötzsche-Breitenbruch, L. 1982**
Zur Darstellung der Himmelfahrt Constantins des Grossen, in: *Jenseitsvorstellungen in Antike und Christentum: Gedenkschrift für Alfred Stuiber*, Münster: Aschendorff, 215–224.
- Kovács, P. 2005**
Tituli Romani in Hungaria Reperti. Supplementum, Budapest: Enciklopédia Kiadó, Bonn: Habelt.
- Крстић, Д. 1980**
Обала–Корбово: извештај о сондажним ископавањима у 1980. години = Obala – Korbovo: fouilles de sondage de 1980, *Ђергајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 2: 101–107.
- Крунић, С. (прир.) 1997**
Античка бронза Синџунума = Antique Bronze from Singidunum, Каталог изложбе 49, Београд: Музеј града Београда.
- Krunić, S. 2005**
Pregled antičkih svetiljki Singidunuma (Summary: Roman Lamps from Singidunum), *Singidunum* 4: 45–104.
- Крунић, С. 2011**
Античке свешњике из Музеја града Београда и начини илуминације у Синџунуму од I до почетка V века (Summary: Chronological and Final Discussion about the Finds from Singidunum), Београд: Музеј града Београда.
- Кузманов, Г. 1992**
Антички лампи: колекција на Национални археолошки музеј (Zusammenfassung: Antike Lampen: Sammlung des Nationalen archäologischen Museums), Софија: Българска академия на науките.
- Лаловић, А. 1993 а**
Каталог бр. 48, 50–53, у: *Римски царски прагови и њалајие*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 204–208.
- Lalović, A. 1993 b**
Catalogue nr. 48, 50–53, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 204–208.
- Лаловић, А. 2001**
Скулптура Аријадне из Ромулиане (Summary: A Sculpture of Ariadne from Romuliana), *Vestigatio vetustatis: Александрини Цермановић–Кузмановић од њријајиеља, сарадника и ученика*, Центар за археолошка истраживања, књ. 20, Београд: Филозофски факултет Универзитета у Београду, 239–243.
- Lavan, L. 1999**
The Residences of Late Antique Governors: a Gazetteer, *Antiquité Tardive* 7: 135–164.
- Lavin, I. 1962**
The House of the Lord: Aspects of the Role of Palace Triclinia in the Architecture of Late Antiquity and the Early Middle Age, *The Art Bulletin* 44: 1–27.
- Lavin, I. 1967**
The Ceiling Frescoes in Trier and Illusionism in Constantinian Painting, *Dumbarton Oaks Papers* 21: 99–113.
- Lee, A. D. 2006**
Traditional Religions, in: *The Cambridge Companion to*

The Age of Constantine, ed. N. Lenski, Cambridge: University Press, 159–182.

Lenkei, M. 1955

Három későrómai un. moesiai ezüsttál a Nemzeti Múzeumban (Summary: Three Silver Dishes from Moesia in the Hungarian National Museum), *Folia Archaeologica* 7: 97–109, 238–239.

Lenski, N. 2006

The Reign of Constantine, in: *The Cambridge Companion to The Age of Constantine*, ed. N. Lenski, Cambridge: University Press, 59–90.

L'Orange, H. P. 1933

Studien zur Geschichte des spätantiken Porträts, Oslo: H. Aschehoug.

L'Orange, H. P. 1947

Apotheosis in Ancient Portraiture, Instituttet for Sammenlignende Kulturforskning Serie B, 44, Oslo: Aschehoug.

Mackensen, M. 1980

Spätantike nordafrikanische Lampenmodel und Lampen, in: *Zur spätantiken Keramik aus Nordafrika*, Rei Cretaria Romanae Fautores Acta, Supplementa 5, August Kaiseraugst: RCRF, 51–70.

Mac Mullen, R. 1964

Some Pictures in Ammianus Marcellinus, *The Art Bulletin* 46, New York: 435–455.

Maksimović, M. 2002

Некропола на Медијани (Summary: Necropolises of Mediana), *Зборник Народној музеја* (Ниш) 11: 31–65.

Mango, C. 1990

Constantine's Mausoleum and the Translation of Relics, *Byzantinische Zeitschrift* 83: 51–62.

Мано-Зиси, Ђ. 1958

Римски скиптар из Маргума, (Résumé: Un sceptre romain de Margum), *Зборник радова Народној музеја* (Београд) 1: 51–61.

Мано-Зиси, Ђ. 1959

Пролегомена уз проблеме касноантичког мозаика у Илирикуму (Résumé: Mosaïques de l'Époque du Bas-Empire en Illyricum), *Зборник радова Народној музеја* (Београд) 2 (1958–1959): 83–103.

Mano-Zissi, Dj. 1965

La question des différentes écoles de mosaïque gréco romain de Yougoslavie et essai d'une esquisse de leur évolution, in: *La mosaïques gréco-romaine: Colloque international*, 29 Août – 3 Septembre 1963, Paris: Centre national de la recherche scientifique, 287–295.

Mano-Zisi, Đ. 1982

Antika, Umetnost na tlu Jugoslavije, Beograd: Jugoslavija, Zagreb: Spektar, Mostar: Prva književna komuna.

Мано-Зиси, Ђ.

и Јовановић, Д. 1952

Археолошко испитивање Нишке тврђаве и Јагодин Мале у Нишу, *Гласник Српске академије наука* 4/2: 365–367.

Мано-Зиси, Ђ., Марић, Р.

и Гарашанин, М. 1950

Ископавања на Орашју: претходни извештај о радовима у 1947 години, *Стираринар* (н. с.) 1: 143–167.

Марић, Р. 1951

Ископавања на Орашју – претходни извештај о радовима у 1948. и 1949, *Стираринар* (н. с.) 2: 113–132.

Marijanski-Manojlović, M. 1987

Rimska nekropola kod Beške u Sremu (Summary: Roman Necropolis at Beška in Srem), Posebna izdanja 8, Novi Sad: Vojvođanski muzej.

Марјановић-Вујовић, Г. 1987

Pontes – Трајанов мост, средњовековна остава В = Pontes – Pont de Trajan, le dépôt medieval В, *Ђергајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 4: 135–142.

Μαρκής, Ε. 2006

Η νεκρόπολη της Θεσσαλονίκης στους Υστερορωμαϊκούς και Παλαιοχριστιανικούς χρόνους, Αθήνα: Υπουργείο πολιτισμού, Ταμείο αρχαιολογικών πορών και απαλλοτριώσεων.

Marsilius, A. F. 1726

Danubius Pannonico-Mysicus, observationibus geographicis, astronomicis, hydrographicis, historicis, physicis perlustratu, Hague: Comitum, apud P. Gosse, R. C. Alberts, P. de Hondt.

Martin, M. 1981

Rötermuseum und Römerhaus Augst, Augst: Rötermuseum Augst.

Martin, M. 2002

CONSTANTINO FIDEM und CONSTANT (I) FIDES: Goldene Treueringe für Constantinus I und seinen Vater Constantius Chlorus, in: *Neue Forschungen zur römischen Besiedlung zwischen Oberrhein und Enns*, eds. L. Wamser, B. Steidl, Schriftenreihe der Archäologischen Staatssammlung 3, Remshalden, Grunbach: Bernhard Albert Greiner, 253–265.

Martiniani-Reber, M. (ed.) 2011

Antiquités paélochrétiennes et byzantine: collections du Musée d'art et d'histoire – Genève, Genève: Musée d'art et d'histoire, Milan: 5 Continents.

McNally, Sh. 1996

The Architectural Ornament of Diocletian's Palace at Split, British Archaeological Report International Series 639, Oxford: Tempus Reparatum.

Menzel, H. 1954

Antike Lampen in Römisch-germanischen Zentralmuseum zu Mainz, Mainz: Philipp von Zabern.

Migotti, B. 1997

Evidence for Christianity in Roman Southern Pannonia (Northern Croatia): a Catalogue of Finds and Sites, British Archaeological Report International Series 684, Oxford: Archaeopress.

Mihailović, V. 2008

The "Niš Hoard" of Roman Silver Coins, *Naissus* 1: 127–143.

Miks, C. 2007

Studien zur römischen Schwertbewaffnung in der Kaiserzeit, 1–2, Rahden/Westf.: Leidorf.

Miks, C. 2008

Vom Prunkstück zum Altmittel: ein Depot spätrömischer Helmteile aus Koblenz: Begleitbuch zur Ausstellung im Römisch–Germanischen Zentralmuseum, Mainz: Römisch–Germanisches Zentralmuseum.

Милин, М. 2000

Прилози проучавању хришћанства у Сирмијуму (Summary: Contributions to Knowledge of Christianity in Sirmium), *Сѝаринар* (н. с.) 50: 253–259.

Milinković, M. 2002

Die byzantinische Höhenanlage auf der Jelica in Serbien: ein Beispiel aus dem nördlichen Illyricum des 6. Jh., *Сѝаринар* (н. с.) 51 (2001): 71–133.

Milinković, M. 2008

Die spätantik-frühbyzantinischen befestigten Höhenanlagen in Serbien, in: *Höhensiedlungen zwischen Antike und Mittelalter von den Ardennen bis zur Adria*, eds. H. Steuer, V. Bierbrauer, Ergänzungsbände zum Reallexicon der germanischen Altertumskunde, Band 58, Berlin: De Gruyter, 533–557.

Milošević, A. 1971

Roman Brick Stamps from Sirmium (Резиме: Римски печати на опекама из Сирмијума), in: *Sirmium* 1, ed. V. Popović, Beograd: The Archaeological Institute, 95–118.

Milošević, G. 1996.

Archaeological park "Mediana" by Niš (Naissus), in: *XIII Congress International Union of Prehistoric and Protohistoric Sciences, Colloquium XXXVI Archaeological Parks*, eds. G. B. Montanati and S. Narayan, Forli: A.B.A.C.O., 59–68.

Milošević, G. 2002

New data on the topography of Viminacium, in: *The Roman and Late Roman City: the International Conference, Veliko Turnovo, 26–30 July 2000*, Sofia: Bulgarian Academy of Science, Archaeological Institute with Museum: 151–158.

Милошевић, Г. 2004 а

Мартиријум и гробљанска базилика у Јагодин мали у Нишу, у: *Ниш и Византија: зборник радова* 2, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 121–140.

Milošević, G. 2004 b

Structure with Crypt and Masonry Tomb at Karataš near Kladovo, in: *Studia Historica et Archaeologica in Honorem magistrate Doina Benea*,

eds. M. Cringuas, S. Regep-Vlascici, A. Stefanescu, Temișoara: Universitatea de Vest din Temișoara, Centrul de Studii de istorie și Arheologie "Constantin Daicoviciu", 261–274.

Милошевић, Г. 2005

„Италијански план“ Ниша из 1719. године као повод за реконструкцију изгледа античког и средњовековног града (Summary: The "Italian Plan" of Niš from 1719 as the Motive for Reconstructing the Outlook of the Medieval and Ancient Town), у: *Ниш и Византија: зборник радова* 3, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 149–162.

Milošević, G. 2006

Late Roman Martyrium and Basilica at the Necropolis in Niš (Naissus), in: *Рѝннохристијански мѝченици и реликвији и тяхното почитане на Изток и Запад = Early Christian Martyrs and Relics and their Veneration in East and West*, ред. А. Минчев, В. Йотов, *Acta Musei Varnaensis* 4, Варна: Регионален исторически Музей, 176–183.

Milošević, G. 2007

Typology of Early Christians Churches on the Lower Danube Between Singidunum and Durustorum, in: *The Lower Danube in antiquity (VI C BC – VI C AD): International Archaeological Conference Bulgaria – Tutrakan 6–7. 10. 2005*, ed. L. F. Vagalinski, Sofia: Bulgarian Academy of Sciences, National Institute of Archaeology and Museum, Tutrakan: History Museum, 321–328.

Milošević, G. 2009

Funerary Sculpture from the Brestovik Tomb, in: *Les ateliers de sculpture réginoaux: techniques, styles*

et iconographie: Actes du Xe Colloque international sur l'art provincial romain, eds. V. Gaggadis-Robin, A. Hermary, M. Reddé, C. Sintès, Arles: Musée départemental Arles Antiques, Aix-en-Provence: Centre Camille Julian, 741–751.

Milošević G. 2011

A Residential Complex at Mediana: the Architectural Perspective, in: *Bruckneudorf und Gamzigrad: spätantike Paläste und Grossville im Donau–Balkan–Raum*, eds. G. v. Bülow, H. Zabehlicky, Bonn: Habelt, 167–176.

Milošević, G., Peters, D. and Wendling, H. 2011

Geophysical Survey at Late Roman Mediana, *Сџаринар* (н. с.) 61: 275–284.

Milošević, P. 1973

Fourth Century Tombs from Čalma near Sremska Mitrovica (Резиме: Гробнице IV века из Чалме код Сремске Митровице), in: *Sirmium 3*, eds. V. Popović, E. Ochenschlager, Beograd: The Archaeological Institute, New York: Denison University, The City University, 85–96.

Милошевић, П. 1984 а

Сип, касноантичко утврђење (Résumé: Sip, fortification antique tardive), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 357–362.

Милошевић, П. 1984 б

Косовица код Сипа, римски мост (Résumé: Kosovica près de Sip, pont romain), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 363–364.

Милошевић, П. 2001

Археологија и историја Сирмијума (Summary: Archaeology and History of Sirmium), Нови Сад: Матица српска.

Минић, Д. 1984 а

Манастир, Госпођин Вир, античко и средњовековно налазиште (Résumé: Gospodjin Vir, site antique et médiéval), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 147–149.

Минић, Д. 1984 б

Манастир – праисторијско, античко и средњовековно налазиште (Résumé: Manastir, site préhistorique, antique et médiéval), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 154–157.

Минић, Д. 1984 с

Песача, античко утврђење и средњовековна некропола (Résumé: Pesača, fortification antique et nécropole médiévale), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 171–175.

Mirković, L. 1956 а

La nécropole paléochrétienne de Niš, *Archaeologia Iugoslavica 2*: 85–100.

Mirković, L. 1956 б

Старохришћанска гробница у Нишу (Résumé: Le sépulcre vieux-chrétien de Niš), *Сџаринар* (н. с.) 5–6 (1954–1955): 53–72.

Mirković, L. 1959

Ограда на сликама раја у катакомбама Рима и ранохришћанским гробницама у Печују и Нишу (Zusammenfassung: Der Paradieszaun in den römischen Katakomben und den frühchristlichen Grüften von Pečuj und Niš), *Сџаринар* (н. с.) 9–10 (1958–1959): 215–216.

Mirković, L. 1967

Да ли на фрескама у нишкој гробници (крај IV века) имамо портрете сахрањених у њој?

(Résumé: Les fresques du caveau de Niš (fin du IVe siècle) représentent-elles les portraits des défunts qui y sont inhumés ?), *Зборник Народног музеја* (Београд) 5: 217–236.

Mirković, M. 1968

Rimski gradovi na Dunavu u Gornjoj Meziji, Dissertationes 6, Beograd: Arheološko društvo Jugoslavije.

Mirković, M. 1971

Sirmium: its History from the I Century A.D. to 582 A.D.: the Inscriptions from Sirmium and its Territory, in: *Sirmium 1*, ed. V. Popović, Beograd: Archaeological Institute, 5–94.

Mirković, M. 1975

Cohors I Montanorum u Gornjoj Meziji, *Arheološki vestnik 26*: 220.

Mirković, M. 1986

Viminacium et Margum, Inscriptions de la Mésie Supérieure II, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de Philosophie de l'Université.

Mirković, M. 1989

Натписи на „царским“ фиалама и фидулама и Лицинијева пропаганда 316–322. године (Summary: Inscriptions on Imperial Bowls and Buckles and Licinius' Propaganda 316–324 A.D.), *Зборник Филозофског факултета* 16: 37–44.

Mirković, M. 1990

Sirmium et l'armée romaine (Sažetak: Sirmijum i rimska vojska), *Arheološki vestnik 41*: 631–641.

Mirković, M. 1994

Beneficiarii consularis in Sirmium, *Chiron 24*: 345–404.

Mirković, M. 1996 a

Villas et domaines dans l'Illyricum central (IVe–VIe siècle), *Зборник радова Византолошког института* 35: 58–75.

Mirković, M. 1996 b

The Iron Gates (Đerdap) Roman Policy on the Moesian Limes AD 33–117, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, ed. P. Petrović, Cahiers des Portes de Fer, Monographies 2, 27–40.

Mirković, M. 1997 a

Decenalia des Licinius und die Schlacht bei Cibalae (Summary: Licinijeve decenalije i bitka kod Cibala), *Živa antika* 47/1–2: 145–159.

Mirković, M. 1997 b

Romuliana: the Roman Army and Soldiers (Резиме: Ромулијана, римска војска и војници), у: *Уздарје Драгославу Срејовићу, поводом шездесетогодишња живота од пријатеља, сарадника и ученика*, ур. М. Лазић, Београд: Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања, 429–435.

Mirković, M. 1998

The Legionary Camps at Singidunum and Viminacium, in: *The Roman Frontier at the Lower Danube 4th–6th centuries: the Second International Symposium (Murughol/Halmyris, 18–24 August 1996)*, ed. Mihail Zahariade, Studia Danubiana, Pars Romaniae, Series Symposia 1, Bucharest: Edinf, 117–130.

Mirković, M. 1999

The Staff of Imperial Administration in Sirmium in the First Half of the Fourth Century, *Сторинар* (н. с.) 49 (1998): 93–101.

Mirković, M. 2003

Римска држава у доба принципата и домината (27. пре Хр. – 337. н. е.) од Авиустиа до Константина, Београд: Досије.

Mirković, M. 2006

Sirmium: istorija rimskog grada od I do kraja VI veka, Sremska Mitrovica: Blago Sirmijuma, Beograd: Filozofski fakultet.

Mirković, M. 2007

Moesia Superior: eine Provinz an der mittleren Donau, Orbis provinciarum, Zaberns Bildbände zur Archäologie, Sonderbände der antiken Welt, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Mirković, M. and Dušanić, S. 1976

Singidunum et Nord-ouest de la province, Inscriptions de la Mésie Supérieure I, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de Philosophie de l'Université.

Mirković, M. and Vasić, M. R. 1982

Ein neues Militärdiplom aus Obermösien, *Germania* 60/1: 217.

Миятев, К. 1925

Декоративната живопис на софийския некропол, Софиа: Народния музей.

Mócsy, A. 1967

Municipale Gemeiden und ihre Territorien in Moesia Superior, *Godišnjak Centra za balkanološka ispitivanja* 5 (3): 151–166.

Mócsy, A. 1970

Gesellschaft und Romanisation in der römischen Provinz Moesia Superior, Budapest: Akadémiai Kiadó.

Mócsy, A. 1974

Pannonia and Upper Moesia: a History of the Middle Danube

Provinces of the Roman Empire, London and Boston: Routledge and Kegan Paul.

Mrđić, N. 2007

Snabdevnje vodom u antici na prostoru Gornje Mezije i jugoistočnog dela Donje Panonije. www.viminacium.org.rs: E-biblioteka.

Nabbefeld, A. 2008.

Römische Schilde: Studien zu Funden und bildlichen Überlieferungen vom Ende der Republik bis in die späte Kaiserzeit (Summary: Roman Shields: studies on archaeological finds and iconographic evidence from the end of Republic to the late Empire), Kölner Studien zur Archäologie der römischen Provinzen 10, Rahden/Westf.: Leidorf.

Негин, А. Е. 2010

К вопросу о времени появления в позднеримской армии шлемов с продольным гребнем, *Вестник Нижегородской государственной университета* 3: 239–244.

Ненадовић, С. М. 1950

О неким споменицима из Царичиног Града и околине, *Музеји* 5: 140–166.

Ненадовић, С. М.

и Панић-Суреп, М. 1956
Заштита ранохришћанске гробнице са фрескама у Нишу, *Саопштења* 1: 142–146.

Nikolajević, I. 1978

Sahranjivanje u ranohrišćanskim crkvama na području Srbije (Résumé: Les ensevelissements dans les églises paléochrétiens sur le territoire de la Serbie), *Arheološki vestnik* 29: 678–693.

Nikolajević, I. 1980

Grabanlagen und Begräbniskulte in Moesien aus frühchristlicher Zeit,

Jahrbuch der österreichischen Byzantinistik 29: 303–314.

Nikolajević, I. 1989

Recherches nouvelles sur les monuments chrétiens de Serbie et du Monténégro, in: *Actes du XIe Congrès international d'archéologie chrétienne* 3, Vaticano: Pontificio istituto di archeologia cristiana, Rome: École française de Rome, 2441–2462.

Nikolić, Lj. 2007

Katalog Nr II.4.63, in: *Imperator Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse*, ed. A. Demandt, J. Engemann, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Nikolić-Đorđević, S. 2000

Antička keramika Singidunuma: oblici posuda (Summary: Antique Pottery from Singidunum: Form of Vessels), *Singidunum* 2: 11–244.

Nikolić-Đorđević, S. 2002

Nalazi antičke keramike sa prostora konaka knjeginje Ljubice (Summary: Finds of Roman Pottery from the Residence of Princess Ljubica), *Singidunum* 3: 221–237.

Nikolić, S. i Pop-Lazić, S. 2005

Ostaci antičke urbane zone na dunavskoj padini (Summary: Remains of Antique Urban Zone on the Danube Slope), *Singidunum* 4: 7–43.

Noll, R. 1974

Eine goldene “Kaiserfibel” aus Niederemmel vom Jahre 316, *Bonner Jahrbücher* 174: 221–244.

Noll, R. 1976

Zur goldenen “Kaiserfibel” aus Arezzo (ehemals in Florenz), *Bonner Jahrbücher* 176: 179–181.

Odahl, C. M. 2004

Constantine and the Christian Empire, New York: Routledge.

Огненова, Л. 1955

Сребърни съдове от деналията на император Лицинии, *Известия на Български археологически институт* 19: 234–243.

Olariu, C. 2010

The Constantinian Ideology, у: *Ниш и Византија: зборник радова* 8, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, Универзитет, Културни центар, 163–173.

Ончевска-Тодоровска, М. 2004

Доцноантичка грнчарија од Скупи: вијора половина на IV–VI век (Summary), Скопје: Музеј на град Скопје.

Ончевска-Тодоровска, М. 2010

Доцноантичка грнчарија во Република Македонија: гоцен 3-ти и 4-ти век (Summary), Скопје: Музеј на град Скопје.

Opris, I. C. 2003

Ceramica romana tarzie si paleobizantina de la Capidava in contextul descoperirilor de la Dunarea de Jos: sec. IV–VI p. Chr. (Summary), București: Editura Enciclopedica.

Оршић Славетић, А. 1934

Археолошка истраживања у Нишу и околини, *Стиаринар* (т. с.) 8–9 (1933–1934): 305–310.

Overbeck, B. 1973

Argentum Romanum: ein Schatzfund von spätrömischen Prunkgeschirr, München: Bayerische Hypotheken- und Wechsel-Bank.

Papazoglu, F. 2007

Srednjobalkanska plemena u predrimsko doba: Tribali, Autarijati, Dardanci, Skordisci i Mezi, Beograd: Equilibrium.

Parker, H. M. D. 1933

The Legions of Diocletian and Constantine, *The Journal of Roman Studies* 23: 175–189.

Parović-Pešikan, M. 1971

Excavations of Late Roman Villa at Sirmium (Part I), in: *Sirmium* 2, eds. V. Popović, E. Ochenschlager, Beograd: The Archaeological Institute, Denison: University, New York: The City University, 15–49.

Parović-Pešikan, M. 1973

Excavations of Late Roman Villa at Sirmium (Part II), in: *Sirmium* 3, eds. V. Popović, E. Ochenschlager, Beograd: The Archaeological Institute, Denison: University, New York: The City University, 31–44.

Patsch, C. 1937

Der Kampf um den Donaauraum unter Domitian und Trajan: Beiträge zur Völkerkunde von Südosteuropa V/2, Akademie der Wissenschaften in Wien, Philosophisch-historische Klasse, Sitzungsberichte, 217, Bd. 1, Wien und Leipzig: Hölder-Pichler-Tempsky.

Павловић, Л. 1969

Римска бронзана луцерна облика брода из Мезула код Смедерева (Résumé: Une lampe romaine de bronze en forme de navire de guerre), Посебно издање 7, Смедерево: Народни музеј.

Petković, S. 1993

A Jug from Pontes Deocorated with Solar and Lunar Symbols, *Стиаринар* (н. с.) 42 (1991): 97–106.

Petković, S. 1995

Rimski predmeti od kosti i roga sa teritorije Gornje Mezije (Summary: The Roman Items of Bone and Antler from the Territory of Upper Moesia), Posebna izdanja 28, Beograd: Arheološki institut.

Petković, S. 2009

The Traces of Roman Metallurgy in Eastern Serbia, *Journal of Mining and Metallurgy B: Metallurgy* 45/2: 187–196.

Петковић, С. 2010

Ромулијана у време после царске палате, у: *Felix Romuliana–Гамзиград*, ур. И. Поповић, Поседна издања 47, Београд: Археолошки институт, 167–199.

Petković, S. 2011

The Roman Settlement on Gamzigrad Prior to the Imperial Palace Felix Romuliana, *Сџаринар* (н. с.) 61: 171–190.

Петровић, Б. 1997

Римска божанства = The Roman Deities, у: *Античка бронза Синџидунума = Antique Bronze from Singidunum*, прир. С. Крунић, Београд: Музеј града, 25–40.

Петровић, Н. 1959

Заштита неких ранохришћанских гробница у Нишу, *Зборник заштитне споменика културе* 10: 167–172.

Петровић, П. 1972

Нова Трајанова табла у Ђердапу (Résumé: Nouvelle table de Trajan dans le Djerdap), *Сџаринар* (н. с.) 21 (1970): 31–40.

Петровић, П. 1976

Ниш у римско доба, Ниш: Просвета.

Petrović, P. 1979

Naissus – Remesiana – Horreum Margi, *Inscriptions de la Mésie Supérieure IV*, Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de Philosophie de l'Université.

Петровић, П. 1984 а

Поречка Река, сабирни центар за снабдевање римских трупа у Ђердапу (Résumé: Rivière Porečka, centre d'approvisionnement des troupes romaines), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 285–291.

Петровић, П. 1984 б

Брза Паланка – Egeta = Brza Planka – Egeta, *Ђердајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 2: 55–84.

Петровић, П. 1986

Римски пут у Ђердапу (Résumé: La voie romaine dans les portes de fer), *Сџаринар* (н. с.) 37: 41–52.

Petrović, P. 1991

Ein Donauhafen von Trajan bei dem Kastell Aquae, in: *Roman Frontier Studies: Proceedings of the 15th International Congress of Roman Frontier Studies, Centerbery, 2–10 September 1989*, Exeter: University of Exeter Press, 295–298.

Петровић, П. 1993 а

Naissus, задужбина цара Константина, у: *Римски царски градови и њалајте у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 57–81.

Petrović, P. 1993 б

Naissus, a Foundation of Emperor Constantine, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejić, Belgrade: The Serbian Academy of Sciences and Arts, 57–81.

Petrović, P. 1993 с

Dona Militaria, *Сџаринар* (н. с.) 42 (1991): 63–69.

Петровић, П. 1993 д

Каталог бр. 146, у: *Римски царски градови и њалајте у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности.

Petrović, P. 1993 e

Catalogue nr. 146, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 338.

Петровић, П. 1994

Медијана – резиденција римских царева = Mediana – Residence of Roman Emperors, Београд: САНУ, Археолошки институт, Ниш: Народни музеј.

Petrović, P. 1995 a

Villa and domus tribuni at Mediana, in: *The Age of Tetrarchs*, ed. D. Srejić, Beograd: The Serbian Academy of Sciences and Arts, 231–243.

Petrović, P. 1995 б

Timacum Minus et la vallée du Timok, *Inscriptions de la Mésie Supérieure III/2*. Beograd: Centre d'études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de Philosophie de l'Université.

Petrović, P. 1995 с

Der Römische Bergbau in Ravna: einige archaеologische Notizen, in: *Ancient Mining and Metallurgy in Southeast Europe*, eds. P. Petrović and S. Đurđekanović, Belgrade: Archaeological Institute, Bor: Museum of Mining and Metallurgy, 195–202.

Петровић, П. 1996

Медијана – античко насеље са вилама: хроника ископавања, *Сџаринар* (н. с.) 47: 295–300.

Petrović, P. 1997

Romans in the Timok Valley, у: *Археологија источне Србије*, ур. М. Лазић, Центар за археолошка истраживања 18, Београд: Филозофски факултет, Центар за археолошка истраживања, 129–131.

Pignanol, A. 1932

L'empereur Constantin, Paris: De Boccard.

Pillinger, R. 2012

Early Christian Grave Paintings in Niš between East and West (Резиме: Ранохришћанско гробно сликарство у Нишу између истока и запада), у: *Ниш и Византија: зборник радова 10*, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, Универзитет, Православна Епархија нишка, Културни центар, 25–36.

Pillinger, R., Popova, V. and Zimmermann, B. 1999

Corpus der spätantiken und frühchristlichen Wandmalereien Bulgariens, Wien: Österreichische Akademie der Wissenschaften.

Племић, Б. (у штампи)

Глава мермернестатуете из Медијане (ископавања 2001. године), *Сџаринар* (н. с.) 63.

Pop-Lazić, P. 1981

A Votive Plate of Jupiter Dolichenus, Brza Palanka – Egeta, *Archaeologia Jugoslavica* 18 (1977): 41–44.

Поп-Лазич, П. 1993 а

Каталог бр. 100, у: *Римски царски градови и палате у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности.

Pop-Lazić, P. 1993 б

Catalogue nr. 100, in: *Roman Imperial Towns and Palaces in Serbia*, ed. D. Srejović, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts.

Pop-Lazić, S. 2002

Necropole rimskog Singidunuma (Summary: Necropolises of Roman Singidunum), *Singidunum* 3: 7–96.

Pop-Lazić, S. 2005

Novi nalazi antičkih grobova u Singidunumu (Summary: New Finds of Roman Graves in Singidunum), *Singidunum* 4: 125–136.

Pop-Lazić, S. 2009

Late Roman Necropolis Beljnača in Šid (Резиме: Касноантичка некропола Бељнача у Шиду), *Сџаринар* (н. с.) 58 (2008): 163–173.

Pop-Lazić, S. 2012

Some Observations on Lead Figurines of the Goddess Venus in the Area between Sirmium and Viminacium, *Сџаринар* (н. с.) 62: 151–164.

Popović, A. 2006

Deities on Bronze Railing from Mediana in the Light of Theology of Julian the Apostate (Резиме: Божанства на бронзаној огради са Медијане у светлу теологије Јулијана Апостате), у: *Ниш и Византија: зборник радова 4*, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 81–93.

Поповић, А. и Радић, Р. 2004

Писма Драгутина Анастасијевића Карлу Крумбахеру (1907–1909) (Résumé: Les lettres de Dragutin Anastasijević à Karl Krumbaher, 1907–1909), *Зборник радова Византолошкој инститиуи* 41: 485–505.

Поповић, И. 1983

Споменици култа подунавских коњаника из Народног музеја у Београду, (Résumé: Les monuments du culte des cavaliers danubiens au Musée National de Belgrade) *Зборник Народној музеја* (Београд) 11/1: 53–68.

Поповић, И. 1986

Један доњопанонски центар за израду оловних икона подунавских коњаника (Résumé: Un centre de production des icônes en plomb des cavaliers danubien en Basse Pannonie), *Зборник Народној музеја* (Београд) 12/1: 113–122.

Popović, I. 1987

Katalog br. 200, 202, 203, 205, у: *Antički portret u Jugoslaviji = Classical Portraits in Yugoslavia*, Beograd: Narodni muzej, 223–226.

Поповић, И. 1989

Римске камеје у Народној музеју у Београду = Les camées romaines au Musée National de Beograd; *Антика = Antiquité* 5, Београд: Народни музеј.

Popović, I. 1991

Une image datée des cavaliers danubiens, in: *Religion, mythologie, iconographie*, eds. L. Kahil, P. Linant de Bellefonds, Rome: École française de Rome, 225–245.

Поповић, И. 1992 а

Римски накит у Народној музеју у Београду 1: њрстјење = Les bijoux romains du Musée national de Beograd 1: les bagues, *Антика = Antiquité* 6/1, Београд: Народни музеј.

Popović, I. 1992 б

Naissus, in: *LIMC VI*, Zürich und München: Artemis, 701–702.

Поповић, И. 1993

Римски њарадни оклој из Риштојека = La cuirasse romaine d'appart de Ritopek, Београд: Народни музеј.

Поповић, И. 1993/94 (1994)

Златно римско прстење из Музеја града Београда (Résumé: Les bagues romaines d'or au Musée

de la ville de Belgrade), *Годишњак ирада Београда* 40–41 (1993–1994): 5–12.

Поповић, И. (ур.) 1994 а

Античко сребро у Србији = *Antique Silver in Serbia*, Београд: Народни музеј, 287, 288, 290–294, 330–332, кат. бр. 198, 199, 203, 205–212, 277–281.

Поповић, И. 1994 б

Продукција сребра у периоду раног Царства: локални производи и импорт = *Silver Production in the Early Empire Period: Local Products and Imports*, у: *Античко сребро у Србији* = *Antique Silver in Serbia*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 45–54, 107–115.

Роповић, И. 1994 с

Sirmium, in: *LIMC VII*, Zürich und München: Artemis, 779.

Поповић, И. 1996 а

Деловање и статус радионице сребра у Сирмијуму (Résumé: L'activité et l'état des ateliers d'argenterie à Sirmium), *Зборник Народној музеја* (Београд) 16/1: 283–290.

Роповић, И. 1996 б

Notes topographiques sur la région limitrophe entre la Pannonie Seconde et la Mésie Première, in: *Roman Limes on the Middle and Lower Danube*, ed. P. Petrović, Cahiers des Portes de Fer, Monographies 2, Belgrade: Archaeological Institute, 137–142.

Поповић, И. 1996 с

Римски накит у Народној музеју у Београду 2: златни накит = *Les bijoux romains du Musée national de Beograd 2: les bijoux d'or*, Антика = *Antiquité* 6/2, Београд: Народни музеј.

Поповић, И. 1996 д

Почеци локалне производње сребрног посуђа у Горњој Мезији (Summary: Beginnings of Local Production of Silver Vessels in Upper Moesia), у: *Радионице и ковнице сребра*, ур. И. Поповић, Т. Цвјетићанин, Б. Борић-Брешковић, Монографије 9, Београд: Народни музеј, 145–161.

Роповић, И. 1997

Les productions officielles et privées des ateliers d'orfèvrerie de Naissus et de Sirmium, *Antiquité Tardive* 5: 133–144.

Роповић, И. 2001 а

"Fidelity Rings" to the Emperors of the Constantinian House, *Стиаринар* (н. с.) 50 (2000): 187–199.

Поповић, И. 2001 б

Касноантички и рановизантијски накит од злата у Народној музеју у Београду = *Late Roman and Early Byzantine Gold Jewelry in National Museum in Belgrade*, Антика = *Antiquité* 8, Београд: Народни музеј.

Поповић, И. 2001 с

Златна чланковита огрлица из Народној музеја у Београду (Summary: Golden Composite Necklace from the National Museum in Belgrade), *Зборник Народној музеја* (Београд) 18/1: 135–146.

Роповић, И. 2004 а

Specific Variants of Gold and Silver Early Zwiebelknopf Fibulae from Eastern Serbia (Резиме: Специфичне варијанте златних и сребрних раних луковичастих фибула у налазима из источне Србије), *Стиаринар* (н. с.) 53–54 (2003–2004): 225–239.

Роповић, И. 2004 б

La statuette du Lar de Sirmium, in: *The Antique Bronzes: Typology, Chronology, Authenticity: the Acta of the 16th International Congress of Antique Bronzes*, ed. C. Mușțeanu, Bucharest: Cetatea de Scaun, 379–384.

Поповић, И. 2005 а

Дијадема на Константиновом портрету из Ниша: настанак и развој нове царске инсигније (Summary: Diadem on Constantine's Portrait from Naissus: Origin and Evolution of New Imperial Insignia), *Ниш и Византија: зборник радова* 3, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ДИГП „Просвета“, 103–117.

Роповић, И. 2005 б

The Find of the Crypt of the Mausoleum: Golden Jewellery and Votive Plaques, in: *Šarkamen (Eastern Serbia): a Tetrarchic Imperial Palace: the Memorial Complex*, ed. I. Popović, Belgrade: Archaeological Institute, 59–82.

Роповић, И. (ед.) 2005 с

Šarkamen (Eastern Serbia): a Tetrarchic Imperial Palace: the Memorial Complex, Monographs 45, Belgrade: Archaeological Institute.

Роповић, И. 2005 д

Cameo from Kusadak in the Light of Constantine's Ideology and Political Propaganda, in: *Corona Laurea: studii in onoarea Luciei Țeposu Marinescu*, București: Muzeul național de istorie a României, 435–446.

Роповић, И. 2006 а

The Activity of the Naissus Workshop in the Fourth Century and the Finds of the Valuable Objects from the Western Provinces of the Empire, у: *Ниш и Византија*:

зборник радова 4, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, УГП „Просвета“, 113–126.

Popović, I. 2006 b

Trépied at vaisselle en argent provenant du monument consacré n°1 à Magura, in: *Felix Romuliana: 50 Years of Archaeological Excavations*, ed. M. Vasić, Belgrade: Institut of Archaeology, Committee on Archaeology of Serbian Academy of Sciences and Arts, Zaječar: National Museum, 55–68.

Popović, I. 2006/07 (2007)

Naissus (Niš) – Augusta Trevirorum (Trier) and the Reciprocal Relationships between the Antique Workshops, *Trierer Zeitschrift* 69–70 (2006–2007): 191–200.

Popović, I. 2007

Šarkamen – eine Residenz- und Begräbnisstätte aus der Zeit des Maximinus Daia, in: *Roms Erbe auf dem Balkan: spätantike Kaiservillen und Stadtanlagen in Serbia*, eds. U. Brandl, M. Vasić, Mainz: Philipp von Zabern, 80–95.

Popović, I. 2008 a

Marble Sculptures from the Imperial Palace in Sirmium (Резиме: Мермерне скулптуре из царске палате у Сирмијуму), *Сџаринар* (н. с.) 56 (2006): 153–166.

Поповић, И. 2008 б

Галеријев портрет из Ромулијане у светлу представа царских и свештеничких инсигнија у римској уметности (Summary: Galerius' Rortrait from Romuliana in the Light of the Representations of the Emperors and Rriests in Roman Art), у: *Драгослав Срејовић и уметносћ*, ур. В. Јовић, Меморијал Драгослава Срејовића: зборник радова 3, Крагујевац: Центар за научна истраживања

САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 105–119.

Popović, I. 2008 c

Figuralno zidno slikarstvo Sirmijuma: nastavak pompejanskog ili nastanak panonskog stila fresko dekoracije = Figural Wall Painting in Sirmium: Continuation of Pompeian or Genesis of Pannonian Style of Fresco Decoration, Beograd: Arheološki institut.

Поповић, И. 2008 d

Dea Dardanica из Медијане и сродни споменици из Балканских провинција Царства (Summary: Dea Dardanica from Mediana and Related Monuments from the Balkan Provinces of the Empire), у: *Ниш и Византија: зборник радова* 6, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 31–43.

Popović, I. 2008 e

Solid with Filigreed Suspension Loops from Udovice in Serbia, *Fornvännan* 103: 73–80.

Popović, I. 2009 a

Relief Decorated Handles of Ceramic Paterae from Sirmium, Singidunum and Viminacium (Резиме: Релефно декорисане дршке керамичких патера из Сирмијума, Сингидунума и Виминацијума), *Сџаринар* (н. с.) 58 (2008): 119–134.

Popović, I. 2009 b

Gilt Fibula with Christogram from Imperial Palace in Sirmium (Резиме: Позлаћена фибула са христогограмом из царске палате у Сирмијуму), *Сџаринар* (н. с.) 57 (2007): 101–112.

Popović, I. 2009 c

Les sculptures du palais impérial de Sirmium (fouilles 2003–2005), in: *Les ateliers de sculpture réginoaux: techniques, styles et iconographie:*

actes du Xe Colloque international sur l'art provincial romain, eds. V. Gaggadis-Robin, A. Hermay, M. Reddé, C. Sintes, Arles: Musée départemental Arles Antiques, Aix-en-Provence: Centre Camille Julian, 707–712.

Popović, I. 2009 d

Silver Belt Garniture from the Tomb outside Romuliana Walls, *Antiquité Tardive* 19: 317–326.

Поповић, И. (ур.) 2010 a

Felix Romuliana – Гамзиџрад, Посебна издања 47, Београд: Археолошки институт.

Поповић, И. 2010 b

Сакрално-фунерарни комплекс на Магури, у: *Felix Romuliana – Гамзиџрад*, ур. И. Поповић, Посебна издања 47, Београд: Археолошки институт, 141–158.

Поповић, И. 2010 c

Верска политика Константина Великог и његови официјелни портрети на новцу (Summary: Religious Policy of Constantine the Great and his Official Portraits on Coins), у: *Ниш и Византија: зборник радова* 8, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, Универзитет, Културни центар, 147–162.

Popović, I. 2010 d

Roman Cameos with Female Busts from Middle and Lower Danube, in: *Glyptique romaine*, Pallas: revue d'études antiques 83, Toulouse: Presses universitaires du Miral, 203–224, Pl. IX–XIII.

Popović, I. 2011 a

Wall Painting of the Late Antique Tombs in Sirmium and its Vicinity (Резиме: Зидно сликарство касноантичких гробница у Сирмијуму и његовој околини), *Сџаринар* (н. с.) 60: 223–349.

Popović, I. 2011 b

Silver Ring with Biblical Motifs from Bela Palanka (Remesiana), in: *Proceedings of the 22nd International Congress of Byzantine Studies, Sofia, 22–27 August 2011, Vol. 3: Abstracts of Free Communications*, Sofia: Bulgarian Historical Heritage Foundation, 29.

Поповић, И. 2011 с

Налази из економског објекта А (локалитет 31) у склопу палатијалног комплекса Сирмијума (Summary: Finds from Economic Structure A (Locality 31) within Palatial Complex in Sirmium), *Зборник Народног музеја* (Београд) 19/1: 335–372.

Popović, I. (ed.) 2011 d

Felix Romuliana – Gamzigrad, Belgrade: Institute of Archaeology, Institute for Theological Research.

Popović, I. 2012 a

Motif of “Railing of Paradise” on Frescoes from Tombs in Jagodin Mala (Naissus) and Čalma (Sirmium) (Резиме: Мотив „ограде раја“ на фрескама из гробница у Јагодин Мали (Naissus) и Чалми (Sirmium), у: *Ниш и Византија: зборник радова* 10, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, Универзитет, Православна епархија нишка, Културни центар, 65–83.

Popović, I. 2012 b

Sirmium: mermerne skulpture = Sirmium: Marble Sculptures, Beograd: Arheološki institut, Sremska Mitrovica: Blago Sirmijuma.

Popović, I. 2012 с

La nécropole de la basilique urbaine à Sirmium (Резиме: Некропола градске базилике Сирмијума), *Сџаринар* (н. с.) 62: 113–135.

Поповић, И. 2012 d

Породични надгробни споменик са Космаја и Симплиције, прокуратор рудника на Авали, Космају и Руднику (Summary: Family Tombstone from Kosmaj and Simplicius, Procuretor of Mines on Avala, Kosmaj and Rudnik), *Гласник Српског археолошког друштва* 28: 31–45.

Popović, I. (in press)

The Motif of Christogram on the Architectural Elements of the Imperial Palace in Sirmium, in: *The Edict of Serdica (AD 311): Concepts and Realizations of the Idea of Religious Toleration*, Sofia.

Поповић, И. и**Борић-Брешковић, Б. 1994**

Осџава из Беле Реке = The Bela Reka Hoard, Монографије 7, Београд: Народни музеј.

Popović, I. and Ferjančić, S. (in press)

A New Inscription from Sirmium and the Basilica of St. Anastasia (Резиме: Нови натпис из Сирмијума и базилика св. Анастасије), *Сџаринар* (н. с.) 63.

Popović, I. and Popović, A. 2003

Greek Inscription on Golden Finger Ring from National Museum in Belgrade (Резиме: Грчки натпис са златног прстена из Народног музеја у Београду), *Сџаринар* (н. с.) 52 (2002): 157–161.

Popović, I. and Tomović, M. 1998

Golden Jewellery from the Imperial Mausoleum at Šarkamen (Eastern Serbia), *Antiquité Tardive* 6: 287–312.

Поповић, Љ. Б. 1994

Каталог бр. 308, у: *Античко сребро у Србији = Antique Silver from Serbia*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 342.

Popović, M. 1997

Antički Singidunum: dosadašnja otkrića i mogućnost daljih istraživanja (Summary: Ancient Singidunum: Discoveries and Possibilities of Further Research), *Singidunum* 1: 1–20.

Popović, M. 1999

Tvrđava Ras (Summary: The Fortress of Ras), Monografije 34, Beograd: Arheološki institut.

Popović, M. i Bikić, V. 2009

Vrsenice: kasnoantičko i srpsko ranosrednjovekovno utvrđenje = Late Roman and Serbian Early Medieval Fortress, Beograd, Arheološki institut.

Popović, V. 1971

A Survey of the Urban Organization and Topography of Sirmium in the Late Empire, in: *Sirmium* 1, ed. V. Popović, Beograd: Archaeological Institute, 119–148.

Popović, V. 1975

Les témoins archéologiques des invasions avaro-slaves dans l'Illyricum byzantin, *Mélanges d'Ecole française de Rome: Antiquité* 87/1: 445–504.

Popović, V. 1980

Continuité culturelle et tradition littéraire dans l'église médiévale de Sirmium, in: *Sirmium* 12, ed. V. Popović, Beograd: Institut archéologique, I–VII.

Popović, V. 1982

Desingration und Ruralisation der Stadt im Ost-Illyricum vom 5 . bis 7. Jahrhunderts n. Chr., in: *Palast und Hütte: Beiträge zum Bauen und Wohnen im Altertum*, eds. D. Papenfuss, V. M. Strocka, Mainz: Philipp von Zabern, 545–566.

Поповић, В. 1984

Доњи Милановац – Велики Градац (Taliata), римско и рановизантијско утврђење (Résumé: Donji Milanovac – Veliki Gradac (Taliata), forteresse romano-byzantine), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 265–282.

Popović, V. 1987

Die süddanubischen Provinzen in der Spätantike vom Ende des 4. bis zur Mitte des 5. Jahrhunderts, in: *Die Völker Südosteuropas im 6. bis 8. Jahrhundert*, ed. B. Hänsel, Südosteuropa Jahrbuch 17, München: Südosteuropa-Gesellschaft, Berlin: Seminar für Ur- und Frühgeschichte der Freien Universität, 95–139.

Поповић, В. 1993

Sirmium: град царева и мученика, у: *Римски царски градови и њалаије у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 15–27.

Поповић, В. 1994

Украшени делови ношње и накит од сребра у периоду сеобе народа = Decorative Parts of the Costume and the Silver Jewelry During the Great Invasions, у: *Античко сребро у Србији = Antique Silver in Serbia*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 69–76.

Поповић, В., 1998

Култ светог Димитрија Солунског у Сирмијуму и у Равени (Résumé: Le culte de saint Démétrius de Thessalonique à Sirmium et à Ravenne), *Глас Српске академије наука и уметности* 384, Одељење историјских наука 10: 43–56.

Поповић, В. 2003

Sirmium – град царева и мученика (сабрани радови о археологији и историји Сирмијума), Сремска

Митровица: Благо Сирмијума, Београд: Археолошки институт.

Поповић, В. и Ochenschlager, E. 1976

Касноцарски хиподром у Сирмијуму, *Сџаринар* (н. с.) 26 (1975): 57–70.

Popović, V. and Ochenschlager E. 1976

Der spätkaiserzeitliche Hippodrom in Sirmium, *Germania* 54/1: 156–181.

Premerestein, A. von and Vulić, N. 1903

Antike Denkmäler in Serbien und Makedonien, *Jahreshefte des Österreichischen archäologischen Instituts in Wien* 6: 1–60.

Price, M. J. and Trel, B. L. 1977
Coins and Their Cities: Architecture on the Ancient Coins of Greece, Rome and Palestine, London: V. C. Vecchi and Sons, Detroit: Wayne State University Press.

Radman Livaja, I. 2005
Militaria Sisciensia: nalazi rimske vojne opreme iz Siska u fundusu Arheološkog muzeja u Zagrebu, Katalozi i monografije 1, Zagreb: Arheološki muzej.

Raičković, A. 2005
Keramičke posude Zanatskog centra iz Viminacijuma, Magistarska teza. www.viminacium.org.rs: E-biblioteka.

Raičković, A. 2009
Keramičke posude Zanatskog centra iz Viminacijuma, Београд: Centar za nove tehnologije Viminacium, Arheološki institut.

Raičković, A. i Redžić, S. 2006
Keramičke i opekarske peći Viminacijuma – lokacije „Pećine“

i „Livade kod ćuprije“, (Summary: Pottery and Brick Kilns from Viminacium – Sites „Pećine“ and „Livade near ćuprija“), *Arheologija i prirodne nauke* 1: 81–106.

Ракоција, М. 2006

О парапетној плочи из Ниша, пореклу и типологији палеовизантијских преграда (Summary: On the Parapet Slab from Niš and on the Origin and Typology of Early-Byzantine Partitions), у: *Ниш и Византија: зборник радова* 4, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 95–111.

Rakocija, M. 2009

Painting in the Crypt with an Anchor in Niš (Резиме: Сликарство гробнице са сидром у Нишу), у: *Ниш и Византија: зборник радова* 7, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, Универзитет, Културни центар, 87–105.

Rakocija, M. 2011

Das frühe Christentum in Naissus/Niš (Serbien) (Summary: Early Christian Naissus), *Mitteilungen zur christlichen Archäologie* 17: 9–50.

Ранков, Ј. 1980

Ископавања на Караташу: први претходни извештај 1978/79 = Les Fouilles de Karataš: Ier rapport preliminaire 1978/79, *Ђердајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 1: 51–69.

Ранков, Ј. 1983

Касноантичко стаклено дно рађено у техници fondi d'oro (Summary: Late Roman Glass Bottom in the “fondi d'oro” Technique), *Зборник Народног музеја* (Београд) 11/1: 85–89.

Ранков, J. 1987

Караташ – Statio Cataractarum Diana: извештај о археолошким истраживањима у 1982. години = Statio Caractarum Diana: rapport des fouilles de 1982, *Ђердајске свеске = Cahiers des Portes de Fer* 4: 5–36.

Ранков-Кондић, J. 2009

Станица Диана на дунавским картарактама: пројекат Диана – Занес 1978/9–2008/9: 30 година пројекта Ђердап II (Summary: Statio Diana on the Danube Cataracts Statio Cataractarum Diana – Polichnion Zanes: Diana Project 1978/9–2008/9: 30 Years of Djerdap II Project), *Зборник Народној музеја* (Београд) 19/1: 367–402.

Ratković, D. 2001

Bronze Fibulae of the 2nd and 3rd Centuries from Diana, in: *Die Archäologie und Geschichte der Region des Eisernen Tores zwischen 106–275 n. Chr.: Kolloquium in Drobeta-Turnu Severin, 1–4 Oktober 2000*, eds. M. Garašanin, P. Roman, N. Tasić, Rumänisch-Jugoslawische Kommission für die Erforschung der Region des Eisernen Tores, Archäologische Abteilung 4, Bucuresti: Vavila, 59–75.

Ratković, D. 2005

Catalogo nr. 101, in: *Costantino il Grande: la civiltà antica al bivio tra Occidente e Oriente*, eds. A. Donati, G. Gentili, Milano: Silvana Editoriale, 269–270.

Ratković, D. 2007

Katalog Nr. I.4.6, I.5.14e–g, in: *Imperator Caesar Flavius Constantinus: Konstantin der Grosse*, eds. A. Demandt, J. Engemann, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Ratković, D. 2008

Wagon and Harness Bronzes from the Roman Collection of the National Museum in Belgrade, in: *Thiasos: Festschrift für Erwin Pochmarski zum 65. Geburtstag*, eds. C. Franek, S. Lamm, T. Neuhauser, B. Porod, K. Zöhrer, Wien: Phoibos, 793–817.

Ratković, D. 2011

Pipes of the Organ from Cuppae (Golubac), *Зборник Народној музеја* (Београд) 20/1: 313–326.

Ratković, D., Stojanović, M., Antić, V. and Ćupić, S. 2008

Alloys Analysis of Bronze Jewellery from the Roman Limes in Djerdap – Iron Gate, *Materials and Manufacturing Processes* 24/9: 987–992.

Rees, R. 2004

Dioletian and the Tetrarchy, Edinburgh: Edinburgh University Press.

Rodenwaldt, G. 1922

Der Belgrader Kamea, *Jahrbuch des Deutschen archäologischen Instituts* 37: 19–22.

Rogić, D., Nikolić, E.

and Jesretić, M. 2011
Astragal und Eiförmige Motive auf Stuckdekor der Wandmalerei Sirmiums, *Сѡаринар* (н. с.) 61: 205–221.

Roscher, W. H. 1884–1890

Ausführliches Lexikon der griechischen und römischen Mytologie I/1, 2, Leipzig: G. B. Tebner.

Rossi, L. 1971

Trajan's Column and the Dacian Wars, London: Thames and Hudston.

Rostovtzeff, M. 1926

The Social and Economic History of the Roman Empire, Oxford: Clarendon.

Roth, J. 1994

The Size and Organization of the Roman Imperial Legion, *Historia: Zeitschrift für alte Geschichte* 43/3: 346–362.

Rubright, J. 1973

Lamps from Sirmium in the Museum of Sremska Mitrovica, in: *Sirmium* 3, eds. V. Popović and E. Ochsenchalger, Beograd: The Archaeological Institute, Denison: University, New York: City University, 45–80.

Rummel, Ch., Peters, D. and Schaferer, G. 2012

Report on the Geomagnetic Survey at Margum in October 2011, *Сѡаринар* (н. с.) 62: 229–238.

Ružić, M. 1994

Rimsko staklo u Srbiji (Summary: Roman Glass in Serbia), Centar za arheološka istraživanja, knj. 13, Beograd: Filozofski fakultet.

Sanader, M. 1994

O kultu Herkula u Hrvatskoj, *Opuscula Archaeologica* 18: 87–114.

Schumacher, W. N. 1977

Hirt und "Guter Hirt", Freiburg: Herder.

Schwinden, L. 1995

Kaisertreue: ein weiterer Fingerring mit Inschrift Fidem Constantino, *Funde und Ausgrabungen im Bezirk Trier* 27: 39–45.

Schwinden, L. 2005

Kaisertreue II: Ein dritter Fingerring aus Trier mit Inschrift Fidem Constantino, *Funde und Ausgrabungen im Bezirk Trier* 37: 50–57.

Schwinden, L. 2006

A Christogram Funerary Inscription, for the Palace Official Probatius, Catalogue Nr. 103, in: *Constantine the Great: York's Roman Emperor*, eds. E. Hartley, J. Hawkes, M. Hening, F. Mee, York: York Museums and Gallery Trust, 151–152.

Seeck, O. 1919

Regesten der Kaiser und Päpste für die Jahre 311 bis 476 n. Chr., Stuttgart: J. B. Metzlersche Verlagsbuchhandlung.

Sena Chiesa, G. 2005

Le arti sontuarie, in: *Costantino il Grande: la civiltà antica al bivio tra Occidente e Oriente*, eds. A. Donati, G. Gentili, Milano: Silvana Editoriale, 188–201.

Seston, W. 1946

Dioclétien et la Tétrarchie, Paris: De Boccard.

Seure, G. 1923

Вотивни рељефи у Београдском музеју, *Сџаринар* (т. с.) 1 (1922): 237–291.

Southern, P. 2001

The Roman Empire from Severus to Constantine, London and New York: Routledge.

Southern, P. 2006

The Roman Army: a Social and Institutional History, Santa Barbara, CA: ABC Clío.

Southern, P. and Dixon, K. R. 2000

The Late Roman Army, Cambridge: Routledge.

Spasić-Djurić, D. 2003

Die römische Städt Margum = Rimski grad Margum, in: *Margum*, Požarevac: Nationalmuseum, 11–24, 33–38.

Speidel, M. P. 1987

The Roman Road to Dumata (Jawf in Saudi Arabia) and the Frontier Strategy of “Praetensione Colligare”, *Historia: Zeitschrift für alte Geschichte* 36/2: 213–221.

Спремо-Петровић, Н. 1971

Пройорцијски односи у базиликама Илирске префектуре, Посебна издања, књ. 7, Београд: Археолошки институт.

Srejić, D. 1959 a

Dva kasnoantička portreta iz Srbije (Summary: Two Late Antique Portraits from Serbia), *Živa antika* 9/1, 2: 253–264.

Срејовић, Д. 1959 b

Бронзана статуета из Тамнича (Résumé: La statuette en bronze de Tamnič), *Сџаринар* (н. с.) 9–10 (1958–1959): 43–52.

Срејовић, Д. 1983

Царски дворцац, у: *Гамзиград: касноантички царски дворцац* (Summary: Gamzigrad: an Imperial Palace of the Late Classical Times), Београд: Српска академија наука и уметности, 24–95, 194–199.

Срејовић, Д. 1984

Лепенски Вир, римска кула (Résumé: Lepenski Vir, tour romaine), *Сџаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 197–199.

Срејовић, Д. 1985

Felix Romuliana, Галеријева палата у Гамзиграду (Résumé: Felix Romuliana, le palais de Galerie à Gamzigrad), *Сџаринар* (н. с.) 36: 51–67.

Srejić, D. 1991

Die Darstellung der Tetrarchen am Osttor der Jüngerer Fortifikation von Romuliana (Резиме: Представе

тетрарха на источној капији млађег утврђења Ромулијане), *Зборник Филозофској факултету* 17: 179–186.

Срејовић, Д. 1993 a

Felix Romuliana, Галеријев идеолошки тестамент, у: *Римски царски градови и палате у Србији*, прир. Д. Срејовић, Београд: Српска академија наука и уметности, 31–53.

Srejić, D. 1993 b

Felix Romuliana, the Ideological Testament of Emperor Galerius, in: *Roman Imperial Towns and Palaces*, ed. D. Srejić, Belgrade: Serbian Academy of Sciences and Arts, 31–53.

Srejić, D. 1994 a

A Porphyry Head of Tetrarch from Romuliana (Gamzigrad), *Сџаринар* (н. с.) 43–44 (1992–1993): 41–47.

Srejić, D. 1994 b

The Representation of Tetrarchs in Romuliana, *Antiquité Tardive* 2: 143–152.

Srejić, D. 1995

Diva Romula, Divus Galerius, in: *The Age of Tetrarchs*, ed. D. Srejić, Belgrade: The Serbian Academy of Sciences and Arts, 297–310.

Срејовић, Д. и Цермановић-Кузмановић, А. 1987

Римска скулптура у Србији (Summary: Roman Sculpture in Serbia). Београд: Српска академија наука и уметности.

Srejić, D. and Vasić, Č. 1994

Imperial Mausolea and Consecration Memorials in Felix Romuliana (Gamzigrad, East Serbia), Belgrade: Centre for Archaeological Research, Faculty of Philosophy.

- Stein, E. 1968**
Histoire du Bas-Empire 1, Amsterdam: A. M. Hakkert.
- Stickler, T. 2007**
The Foederati, in: *A Companion to the Roman Army*, ed. P. Erdkamp, Oxford: Blackwell Publishing, 495–514.
- Стојковић-Николајевић, И. 1952**
Јонски импост-капители из Македоније и Србије, *Зборник радова Визанџолошкој инстџиџуџа* 1: 169–179.
- Стойчева, С. 1998**
Представата за отвџдњия живот в декорацијата на една несџществуваџа вече гробница от Ниш (VI в.), *Минало* 5/3: 5–14.
- Stoll, O. 2007**
The Religions of the Armies, in: *A Companion to the Roman Army*, ed. P. Erdkamp, Oxford: Blackwell Publishing, 451–476.
- Straub, J. A. 1967**
Constantine as KOINON EPICKOΠOΣ: Tradition and Innovation in the Representation of the First Christian Emperor's Majesty, *Dumbarton Oaks Papers* 21: 37–55.
- Strobel, K. 1984**
Untersuchungen zu den Dakerkriegen Trajans: Studien zur Geschichte des mittleren und unteren Donaupraumes in der Hohen Kaiserzeit, Antiquitas, Reihe 1, Abhandlungen zur alten Geschichte, Bd. 33, Bonn: Habelt.
- Strobel, K. 1989**
Die Donauekriege Domitians, Antiquitas, Reihe 1, Abhandlungen zur alten Geschichte, Bd. 38, Bonn: Habelt.
- Strobel, K. 2007**
Strategy and Army Structure between Septimius Severus and Constantine the Great, in: *A Companion to the Roman Army*, ed. P. Erdkamp, Oxford: Blackwell Publishing, 267–285.
- Strong, D. 1980**
Roman Art, Harmondsworth and New York: Penguin Books.
- Symonds, R. P. 1992**
Rhenish Wares: Fine Dark Coloured Pottery from Gaul and Germany, Monograph No. 23, Oxford: Oxford University Committee for Archaeology.
- Šaranović-Svetek, V. 1986**
Antiĉko staklo u jugoslovenskom delu provincije Donje Panonije (Summary: Roman Glass in Yugoslav Part of the Province Lower Pannonia), Posebna izdanja 7, Novi Sad: Vojvodanski muzej.
- Šašel Kos, M. 2005**
Apĉian and Illyricum, Situla 43, Ljubljana: Narodni muzej Slovenije.
- Šeparović, T. i Uroda, N. 2009**
Antiĉka zbirka Muzeja hrvatskih arheoloških spomenika (izbor) = Ancient Roman Collection of the Museum of Croatian Archaeological Monuments (a Selection), Split: Muzej hrvatskih arheoloških spomenika.
- Šljivar, D. 1975**
Jagodin Mala, Niš: zaštitni radovi na kasnoantiĉkoj nekropoli, *Arheološki preglad* 17: 111–113.
- Шпехар, П. 2007**
Налази металних делова војног појаса са територије Виминаџијума (Summary: Finds of Metal Military Belt Fragments from the Area of Viminacium), у: *Нуш и*
- Визанџија: зборник радова* 5, ур. М. Ракоџија, Ниш: Град Ниш, Културни центар, 269–289.
- Špehar, P. 2010**
Materijalna kultura iz ranovizantijskih utvrđenja u Đerdapu (Summary: Material Culture from Early Byzantine Fortress in Djerdap), Cahiers des Portes de Fer, Monographies 7, Beograd: Arheološki institut, Narodni muzej.
- Таџић-Ђурић, М. 1967**
Сребрно посуђе из Костолца (Résumé: La vaisselle en argent de Kostolac), *Зборник Народној музеја* (Београд) 5: 237–246.
- Thomas, E. B. 1988**
Spätantike und frühbyzantinische Silbergegenstände im mittleren Donaugebiet, innerhalb und ausserhalb der Grenzen des Römerreiches, in: *Argentierie romaine et byzantine*, éd. F. Baratte, Paris: De Boccard, 135–145.
- Thomasson, B. E. 1984**
Laterculi praesidum, Vol. 1, Göteborg: Radius.
- Thorne, J. 2007**
Battle, Tactics, and the Limites in the West, in: *A Companion to the Roman Army*, ed. P. Erdkamp, Oxford: Blackwell Publishing, 218–234.
- Tomlin, R. S. O. 2000**
The Legions of the Late Empire, in: *Roman Fortresses and Their Legions: Papers in Honour of George C Boon*, ed. R. J. Brewer, London: Society of Antiquaries of London, Cardiff: National Museums & Galleries of Wales, 159–182.
- Tomović, M. 1986**
Mihajlovac “Blato” : une forteresse de la basse antiquite, *Ђердајске*

свеске = *Cahiers des Portes de Fer* 3: 401–431.

Tomović, M. 1992

Roman Sculpture in Upper Moesia, Beograd: Archaeological Institute.

Томовић, М. 1997

О једној горњомњзијској скулпторској представи тетрархијског цара (?) (Summary: An Upper Moesian Sculptural Representation of the “Tetrarchial Emperor (?)), у: *Уздарје Драгославу Срејовићу, поводом иездесетих његових година животова од пријатеља, сарадника и ученика*, ур. М. Лазић, Београд: Филозофски факултет Центар за археолошка истраживања, 419–426.

Tomović, M. 2005

The Memorial Complex, in: *Šarkamen (Eastern Serbia): a Tetrarchic Imperial Palace: the Memorial Complex*, ed. I. Popović, Belgrade: Archaeological Institute, 19–58.

Toynbee, J. M. C. 1944

Roman Medallions, New York: The American Numismatic Society.

Toynbee, J. M. C. 1947

Ruler Apotheosis in Ancient Rome, *Numismatic Chronicle* 6–7: 126–149, Pl. 6.

Toynbee, J. M. C. 1996

Death and Burial in the Roman World, Baltimore and London: The Johns Hopkins University Press.

Trovabene, G. 2005

Divinità e personificazioni fluviali nei pavimenti musivi tardo antichi: aspetti iconografici e variazioni semantiche, у: *Ниш и Византија: зборник радова* 3, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 119–130.

Trovabene, G. 2006

Mosaici pavimentali della villa di Medijana (Niš): analisi e confronti, у: *Ниш и Византија: зборник радова* 4, ур. М. Ракоција, Ниш: Град Ниш, ИГП „Просвета“, 127–144.

Turcan, R. 1966

Les sarcophages romains a représentation dionysiaques, Paris: De Boccard.

Utro, U. 2012

Iconografie bibliche sui sarcofagi del secolo di Costantino nella raccolta dei Musei Vaticani, in: *Costantino 313 d. C.: l'Edito di Milano e il tempo della tolleranza*, ed. P. Biscottini, G. Sena Chiesa, Milano: Mondadori Electa, 122–128.

Валтровић, М. 1886

Старо-хришћански саркофаг нађен у Београду, *Сѣаринар* 3: 70–71.

Валтровић, М. 1888

Белешке с пута, *Сѣаринар* 5/4: 109–122, Т. Х.

Валтровић, М. 1891

Старо-хришћански мртвачки ковчег нађен у Београду, *Сѣаринар* 8: 130–142.

Васић, М. М. 1903

Извештај Српској Краљ. Академији Наука о ископавањима у Костолцу у 1902, *Годишњак Српске краљевске академије* 16: 201–228.

Васић, М. М. 1904

Извештај о ископавању у Костолцу у 1903 години, *Годишњак Српске краљевске академије* 17: 248–259.

Васић, М. М. 1909

Коштане, сребром оковане цеви, *Сѣаринар* (н. р.) 4/2: 121–125.

Васић, М. Р. 1968

Остава римских ауреуса из Београда (Résumé: Le dépôt des pièces d'or romain de Belgrade), *Годишњак града Београда* 15: 237–246.

Васић, М. Р. 1975

Надгробни споменици (стеле и ципуси) у римској провинцији Далмацији од I до IV века н.е., Докторска дисертација, Филозофски факултет, Универзитет у Београду.

Vasić, M. R. 1978

Les lingots d'argent conservés au Musée national de Belgrade, in: *Sirmium* 8, eds. N. Duval, V. Popović, Rome: École française de Rome, Belgrade: Institut archéologique, 110–111.

Васић, М. Р. 1981

Остава римског бронзаног новца IV и V века из Виминацијума, *Сѣаринар* (н. с.) 31 (1980): 123–161.

Васић, М. Р. 1983

Налаз солида Теодосија II у каструму Понтес (Summary: A Finding of Theodosius II Solids in the Fort Pontes), *Нумизмаичар* 6: 99–112.

Васић, М. Р. 1984

Чезава – Castrum Novae (Résumé: Čezava – Castrum Novae), *Сѣаринар* (н. с.) 33–34 (1982–1983): 91–122.

Васић, М. Р. 1992

Нов Митрин рељеф из Horreum Margi (Гуприја) (Summary: The New Mytra Relief from Horreum Margi, Сирпија), *Зборник Народног музеја* (Београд) 14/1: 379–385.

Васић, М. Р. 1993

Остава златног новца из Сирмијума, *Сунчани сати* 3: 39–55.

Vasić, M. R. 1995

Moesia Prima and Dacia Ripensis in the Time of Valentinian I and Valens (364–378 AD), in: *The Age of Tetrarchs*, ed. D. Srejović, Belgrade: The Serbian Academy of Sciences and Arts, 324–332.

Vasić, M. R. 1997

Late Roman Bricks with Stamps from the Fort Transdrobeta, in: *Mélanges d'histoire et d'épigraphie offerts à Fanoula Papazoglu*, Beograd: Filozofski fakultet, 149–177.

Васић, М. Р. 2001 а

Осврт на налаз IV века из Старчева (Summary: Review of the 4th Century Find from Starčevo), *Зборник Народног музеја* (Београд) 17/1: 175–200.

Vasić, M. R. 2001 b

On the Porphyry Head from Niš Once More (Резиме: Још једанпут о царској порфирној глави из Ниша), *Сџаринар* (н. с.) 50 (2000): 245–251.

Vasić, M. R. 2003 a

I Soggiorni di Costantino I a Niš, in: *Atti dell'Accademia internazionale "Il culto di San Costantino imperatore tra Oriente et Occidente"*, Niš, 15 dicembre 2001, Niš: Punta, 27–32.

Vasić, M. R. 2003 b

The Ripa Pannonica in Serbia, in: *The Roman Army in Pannonia: an Archaeological Guide of the Ripa Pannonica*, ed. Z. Visy, Budapest: Teleki László Foundation, 143–150.

Васић М. Р. 2003 с

Иконографија Марса и Виртуса на новцу IV века (Summary: Iconography of Mars and Virtus on Fourth-Century Coins), у: *Раг Драгослава Срејовића на*

истраживању античке археологије, Крагујевац, 31. октобар – 2. новембар 2002, Меморијал Драгослава Срејовића: зборник радова 2, Крагујевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крагујевцу, 151–176.

Vasić, M. R. 2004 a

Bronze Railing from Mediana, *Сџаринар* (н. с.) 53–54 (2003–2004): 79–109.

Васић, М. Р. 2004 б

Хроника ископавања Медијане 2000–2002. године, *Сџаринар* (н. с.) 53–54 (2003–2004): 288–294.

Vasić, M. R. 2005

Mediana – domaine impérial ou bien privé ?, in: *Römische Städte und Festungen an der Donau: Akten der regionalen Konferenz, Beograd, 16–19 Oktober 2003*, ed. M. Mirković, Beograd: Filozofski fakultet, 167–176.

Vasić, M. R. 2006

Stibadium in Romuliana and Mediana, in: *Felix Romuliana: 50 Years of Archaeological Excavations: Papers from the International Conference, Zaječar, 27th–29th October 2003*, ed. M. Vasić, Belgrade: Institute of Archaeology, Committee on Archaeology of SASA, Zaječar: National museum, 69–75.

Vasić, M. R. 2007

Mediana – die kaiserliche Villa bei Niš, in: *Roms Erbe auf dem Balkan: spätantike Kaiservillen und Stadtanlagen in Serbien*, eds. U. Brandl, M. Vasić, Mainz am Rhein: Philipp von Zabern, 96–107.

Vasić, M. R. 2008 a

Gold and Silver Coins of Late Antiquity (284–450 AD) in the Collection of National Museum in

Belgrade, Numismatics 3, Belgrade: National Museum.

Vasić, M. R. 2008 b

Prolasci i boravci rimskih imperatora u Nišu krajem III i u IV veku (Summary: Roman Emperors Passing Trough or Staying in Niš in Late 3rd and 4th Centuries), *Naissus* 1: 9–23.

Васић, М. Р. 2008 с

Још једном о датовању бронзане главе Константина Великог из Ниша (Summary: On the Dating of Constantine the Great's Head from Niš Once More), *Гласник Српског археолошког друштва* 24: 109–120.

Vasić, M. R. 2012

Imperial and Colonial Mint in Viminacium During the Reign of Trajan Decius, 249–251 AD, Archaeological Monographies 20, Belgrade: National Museum.

Vasić, M. R. and Gavrilović, N. 2012

Venus or Diana from Mediana (Резиме: Венера или Дијана из Медијане), *Сџаринар* (н. с.) 62: 137–149.

Vasić, M. R., Kavajin-Mundrić, J. i Popović, S. 1989

Horreum Margi – Ravno – Ćuprija (Summary), *Vesnik Vojnog muzeja* 33: 7–36.

Vasić, M. R. and Kondić, V. 1986

Le Limes romain et paléobyzantin des Portes de Fer, in: *Studien zu den Militärgrenzen Roms* 3: 13. *Internationalen Limeskongress* (Aalen, 1983), Stuttgart: Theiss, 542–558.

Vasić, M. R. i Milošević, G. 2000

Mansio Idimum: rimska poštanska i putna stanica kod Medveda = Mansio Idimum: Roman Post Station near Medveda, Beograd: Arheološki institut, Narodni muzej.

- Васић, М. Р. и Петковић, С. 2010**
Резултати истраживања вишеслојног налазишта Horreum Margi – Равно – Ђуприја у 1990. години (Summary: The Results of the Archaeological Researches into the Multilayer Site Horreum Margi – Ravno – Ćuprija in 1990), *Весник Војној музеја* 37: 9–25.
- Васић, М. Р., Петковић, С., Манојловић-Николић, В. и Крижанец, М. 2009**
Резултати истраживања вишеслојног налазишта Horreum Margi – Равно – Ђуприја у 1989. години (Summary: The Results of the Archaeological Researches into the Multilayer Site Horreum Margi – Ravno – Ćuprija in 1989), *Весник Војној музеја* 36: 133–143.
- Vasić, M. R. and Popović, V. 1975**
Un trésor des monnaies d'or de Sirmium, *Mélanges d'Ecole française de Rome: Antiquité* 87/1: 425–440.
- Vasić, M. R. and Tomović, M. 2005**
Šarkamen (East Serbia): an Imperial Residence and Memorial Complex of the Tetrarchic Period, *Germania* 83/2: 257–307.
- Vassits, M. M. 1905**
Funde in Serbien, *Jahrbuch des Kaiserlich deutschen archäologischen Instituts* 20, *Archäologischer Anzeiger*: 102–109.
- Veličković, M. 1969**
Katalog br. 85, 105, u: *Antička bronza u Jugoslaviji = Greek, Roman and Early-Christian Bronzes in Yugoslavia*, LJ. B. Popović, Đ. Mano-Zisi, M. Veličković, B. Jeličić, Beograd: Narodni muzej.
- Величковић, М. 1972**
Римска ситна бронзана њласџика у Народном музеју = Petits bronzes figurés romains au Musée national, *Антика = Antiquité* 4, Београд: Народни музеј.
- Величковић, М. 1994**
Каталог = Catalogue nr. 143–151, у: *Античко сребро у Србији = Antique Silver in Serbia*, ур. И. Поповић, Београд: Народни музеј, 257–261.
- Velkov, V. 1980**
Ratiaria: eine römische Stadt in Bulgarien, in: *Roman Cities in Bulgaria: Collected Studies*, Amsterdam: Adolf M. Hakkert, 61–83.
- Visy, Z. (ed.) 2003**
The Roman Army in Pannonia: an Archaeological Guide of the Ripa Pannonica, Budapest: Teleki László Foundation.
- Витрувије 2009**
О архитекџури, прев. З. Бојић, Београд: Досије студио.
- Влаисављевић, М. 2011**
Кроз Тврђаву = Through the Fortress, Ниш: Народни музеј.
- Вучковић-Тодоровић, Д. 1966**
Светилиште Јупитера Долихена у Брзој Паланци (Résumé: Le sanctuaire de Jupiter Dolichenus à Brza Palanka), *Сџаринар* (н. с.) 15–16 (1964–1965): 173–182.
- Vujović, M. 1997**
Prilog proučavanju antičkog zidnog slikarstva i štuko dekoracije na tlu Singidunuma (Summary: Contribution to the Study of Roman Wall Painting and Stuccowork in Singidunum), *Singidunum* 1: 169–179.
- Vujović, M. 1998 a**
О једном изузетном налазу из Сингидунума (Summary: Scabbard Slide from Singidunum), *Glasnik Srpskog arheološkog društva* 14: 241–248.
- Vujović, M. 1998 b**
Naoružanje i vojna oprema rimskog vojnika u Gornjoj Meziji i jugoistočnom delu Panonije, Doktorska disertacija, Filozofski fakultet, Univerzitet u Beogradu.
- Vujović, M. 2000**
On the Parade Armour from Ritopek: Praise of Devotion or Carmen Salire, *Singidunum* 2: 255–264.
- Вујовић, М. 2003**
Касноримске појасне фалере на тлу Србије (Summary: Late Roman Belt Phalerae from the Territory of Serbia), у: *Раг Драјослава Срејовића на истраживању античке археологије, Крајјевац, 31. окџобар – 2. новембар 2002*, Меморијал Драгослава Срејовића: зборник радова 2, Крајјевац: Центар за научна истраживања САНУ и Универзитета у Крајјевацу, 211–223.
- Вујовић, М. 2006**
Оловна посуда са представом рибе из Сингидунума (Summary: Lead Vessel with Relief Fish Representation from Singidunum), *Гласник Српској археолошкој друшџва* 22: 311–319.
- Вујовић, М. 2011**
Представе гладијатора са римских налазишта у Србији (Summary: Representations of Gladiators from the Roman Sites in Serbia), *Зборник Народной музеја* (Београд) 20/1: 243–276.
- Vujović, M. 2012**
Few contributions on the Late Roman Helmets from Iron Gate, (Сажетак: Неколико прилога о касноантичким шлемовима са

дунавског лимеса у Србији),
Весник Војној музеја 39: 29–43.

Вулић, Н. 1909

Антички споменици у Србији,
*Споменик Српске краљевске
академије* 47: 109–191.

Walden, C. 1990

The Tetrarchic Image, *Oxford
Journal of Archaeology* 9/2: 221–235.

Wallraff, M. 2001

Constantine's Devotion to the
Sun after 324, in: *Papers presented
at the 13th International Conference
on Patristic Studies Held in Oxford
1999*, eds. M. F. Wiles, E. J. Yarnold,
Studia Patristica 34, Leuven: Peeters,
256–269.

Watson, A. 2003

Aurelian and the Third Century,
New York: Taylor & Francis.

Weitzmann, K. (ed.) 1979

*Age of Spirituality: Late Antique
and Early Christian Art, Third
to Seventh Century*, New York:
The Metropolitan Museum of Art.

Wilkes, J. J. 1969

Dalmatia, London: Routledge
and Kegan Paul.

Wilkes, J. J. 2005 a

Provinces and Frontiers, in:
*The Cambridge Ancient History XII:
The Crisis of Empire, A.D. 193–337*,
eds. A. K. Bowman, P. Garnsey,
A. Cameron, Cambridge:
University Press, 212–268.

Wilkes, J. J. 2005 b

Changes in Roman Provincial
Organization, A.D. 193–337, in:
*The Cambridge Ancient History XII:
The Crisis of Empire, A.D. 193–337*,
eds. A. K. Bowman, P. Garnsey,
A. Cameron, Cambridge:
University Press, 705–713.

Wilson, R. J. A. 2011

The fourth-century Villa at
Piazza Armerina (Sicily) in Its
Wider Imperial Context: a Review
of Some Aspects of Recent
Research, in: *Bruckneudorf und
Gamzigrad: spätantike Paläste
im Donau–Balkan–Raum*,
eds. G. v. Bülow, H. Zabelhicky,
Bonn: Habelt, 55–87.

Wright, D. 1987

The True Face of Constantine the
Great, *Dumbarton Oaks Papers* 41:
493–507.

Wulf-Rheidt, U. 2011

Die Entwicklung der Residenz
der römischen Kaiser auf dem
Palatin vom aristokratischen
Wohnhaus zum Palast, in:
*Bruckneudorf und Gamzigrad:
spätantike Paläste im
Donau–Balkan–Raum*,
eds. G. v. Bülow, H. Zabelhicky,
Bonn: Habelt, 1–18.

Zahariade, M. 1999

The Tetrarchic Building Inscriptions
and the Lower Danubian Limes,
in: *Atti XI Congresso Internazionale
di Epigrafia Greca e Latina, Roma,
18–24. Settembre 1997, Roma:*
Quasar, 553–561.

Zaninović, M. 1968

Burnum: castellum-municipium,
Diadora 4: 119–129.

Zeiller, J. 1918

*Les origines chrétiennes des provinces
danubiennes de l'Empire romain*,
Paris: De Boccard.

Zotović, Lj. 1961

Izveštaj sa iskopavanja kasnoantičke
nekropole u Nišu, u: *Limes u
Jugoslaviji* 1, Beograd: Savez
arheoloških društava Jugoslavije,
171–175.

Zotović, Lj. 1962

Jagodin mala, Niš: kasnoantička
nekropola, *Arheološki pregled* 4:
230–233.

Зотовић, Љ. 1968

Некрополе спаљених покојника
на територији Горње Мезије,
Лесковачки зборник 8: 19–30.

Зотовић, Љ. 1969

Бољетин – Градац на Лепени =
Boljetin – Gradac sur la rivière
Lepena, у: *Сџаре Кулџуре у
Ђердају = Anciennes cultures du
Djerdap*, Београд: Српска
академија наука и уметности,
104–113.

Зотовић, Љ. 1973 a

Митраизам на њлу Јујославије
(Résumé: Le Mithraïsme sur le
territoire de la Yougoslavie),
Београд: Археолошки институт.

Zotović, Lj. 1973 b

Viminacium, *Arheološki pregled* 15:
47–50.

Zotović, Lj. 1975

Niš – lokacija autobuske stanice,
Arheološki pregled 17: 73–77.

Зотовић, Љ. 1984

Бољетин (Smorna), римски
и рановизантијски логор
(Résumé: Boljetin (Smorna),
camp romain et paleobyzantin),
Сџаринар (н. с.) 33–34
(1982–1983): 211–225.

Zotović, Lj. 1994

Die gepidische Nekropole bei
Viminacium, *Сџаринар* (н. с.)
43–44 (1992–1993): 183–190.

Zotović, Lj. 1999

The Cult of Lunar Goddess or the
Cult of Danubian Horseman,
Сџаринар (н. с.) 49 (1998):
63–75.

Зотовић, Љ. 2001

Оловне иконе са територије
Виминацијума (Summary:
Lead Icons from Viminacium),
у: *Vestigatio Vetustatis:*
Александрини Цермановић-
Кузмановић од Ђријаићеља,
сарадника и ученика,
Центар за археолошка
истраживања, књ. 20, Београд:
Филозофски факултет
Универзитета у Београду,
Центар за археолошка
истраживања, 167–179.

Зотовић, Љ.**и Јордовић, Ч. 1990**

Viminacium 1: некропола Више
Ћробаља, Београд: Археолошки
институт.

Zotović, Lj. i**Petrović, N. 1960**

Niš – kasnoantička nekropola,
Arheološki pregled 2: 130–133.

Зотовић, Љ.**и Петровић-Спремо, Н. 1968**

Некропола: водич, Ниш:
Народни музеј.

Zotović, Lj., Petrović, N.**i Petrović, P. 1967**

Niš, Jagodin mala: kasnoantička
nekropola, *Arheološki pregled* 9:
115–116.

Zotović, R. 1994

A Relief of Silvan and Some Aspects
of His Cult, *Сџаринар* (н. с.) 43–44
(1992–1993): 177–181.

Zotović, R. 2006

Late Roman Bricks with Inscriptions
from Boljetin (Smorna), Serbia,
Archäologisches Korrespondenzblatt
36: 549–557.

Живић, М. 2003

Felix Romuliana – 50 јодина
одјонеићања = Felix Romuliana –

50 Years of Solving, Зајечар:
Народни музеј.

Živić, M. 2007

Katalog Nr. I.4.12, I.5.12,
in: *Imperator Caesar Flavius*
Constantinus: Konstantin der Grosse,
eds. A. Demandt, J. Engemann,
Mainz am Rhein: Philipp von
Zabern.

Живић, М. 2010

Уметничка остварења у царској
палати, у: *Felix Romuliana –*
Гамзиџраг, ур. И. Поповић,
Посебна издања 47, Београд:
Археолошки институт, 107–140.

Živić, M. 2011

Artistic Achievements in the
Imperial Palace, in: *Felix Romuliana*
– Gamzigrad, ed. I. Popović,
Belgrade: Institute of Archaeology,
Institute for Theological Research,
107–139.

Радио Телевизија Србије

We would like to express our special gratitude to *Philip Morris Operations a.d. Niš* for providing invaluable support in organizing the exhibition "Constantine the Great and the Edict of Milan" in the City of Niš in Autumn 2013.

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

94(398)"00/04"(082)

904(497.11)"00/04"(082)

27-9(398)"00/04"(082)

321.18:929 Константин I Велики(082)

CONSTANTINE The Great and The Edict of Milan 313. : the birth of christianity in the roman provinces on the soil of Serbia / editors Ivana Popović, Bojana Borić-Brešković ; [editors of bibliography Svetlana Milenković, Ivana Popović ; translation Tamara Rodwell Jovanović]. – Belgrade : National Museum, 2013 (Belgrade : Publikum). – 355 str. : ilustr. ; 28 cm. – (Archeological Monographs / [National Museum, Belgrade] ; 22)

Prištampano: Catalogue / [authors of catalogue units Bojana Borić-Brešković ... [et al.] ; authors of the exhibition concept Ivana Popović, Bojana Borić-Brešković, Deana Ratković]. – "This publication, which includes, besides the catalogue of exhibited objects, also 17 introductory texts ..." —> Word of the editors. – Word of the editors: str. 12–13. – Tekst štampan dvostubačno. – Tiraž 1.500. – Napomene i bibliografske reference uz tekst. – Bibliografija: str. 243–279.

ISBN 978-86-7269-146-7

а) Константин I Велики, римски цар (око 280–337) – Зборници б) Археолошки налази, римски – Србија – 1в–5в – Зборници с) Хришћанство – Историја – Југоисточна Европа – 1в–5в – Зборници д) Илирик – 1в–5в – Зборници
COBISS.SR-ID 198249996

